

LONDON, 31. MARCA 1976

LETO XXIX, ŠTEV. 439

KOROŠKI SLOVENCİ PRED DILEMO

Videti je, da tri avstrijske politične stranke, ki zastopajo za Slovence politiko "preštevanja posebne vrste", vodijo vodo na mlin tistih redkih, pa zato nič manj odločnih Slovencev na Koroškem, ki zahtevajo tirolski način borbe za manjšinske pravice. Če je imel to v mislih tudi predsednik Zveze slovenskih organizacij dr. Franci Zwitter, ko se je pozival na Martina Krpana in zavest svoje lastne moči, ne vemo. Gotovo pa je, da postajajo koroški Slovenci vse bolj zagrenjeni v svojih upanjih, da se bo jugoslovanska vlada v mednarodnih forumih odločno zavzela za polno in brezpogojno uveljavitev in izpolnitev avstrijske državne pogodbe. Kot sopodpisnica te pogodbe bi Jugoslavija lahko storila več kot sicer je, ali pa bi vsaj kot nekaj baklonosec ideje Neuvrščenih potegnila za seboj velik del svetovnega javnega mnenja v mednarodnih centrih. Razen dejansko plehkega rezultata nastopa jugoslovanskega predstavnika v komisiji za človeške pravice ekonomsko-socialnega sveta Združenih narodov v Ženevi, ko bi morala vendar Jugoslavija na ves glas protestirati proti lažem, ki jih je izrekel avstrijski delegat, se ta ne more pohvaliti, da je v tujem svetu napravila kakšne velike korake za slovensko in hrvaško manjšino v Avstriji. Tudi novoletni obisk Kreiskega pri Titu, kaže, da je bil bolj v prid avstrijskemu kanclerju kot pa manjšini ali Jugoslaviji.

Ko se tako skrajnostna avstrijska manjšinska politika približuje točki, ko bo manjšina postavljena pred izvršeno dejstvo, Jugoslavija pa bo prepozna, da bi mogla storiti karkoli učinkovitega, bo do skrajnosti izzvana in preizkušena manjšina stala pred dilemo: brezupno izpostavljanje pospešenemu nemškemu pritisku ali z bombami za svoje naravne pravice!

Ko smo pred časom zvedeli, kako se stvari na Koroškem razpletajo, smo pisali na tem mestu, obenem pa smo na to opozorili tudi avstrijske veleposlaništvo v Londonu. Če se bodo stvari zares zasukale v to smer, bo krivda za to v celoti padla na avstrijsko vlado in njene tri politične stranke, ki podpirajo to vladno politiko. Toda tudi jugoslovanski režim ne bo ostal brez neke moralne sokrivde za eno ali drugo, kar bo sledilo "preštevanju posebne vrste" na Koroškem.

Nekaj nerazumljivega je, kako se Jugoslavija diplomatsko in politično z vsemi sredstvi, vključno pomoč v orožju, bori za pravice kolonialnih narodov, ljudstev in plemen, za lastno narodno manjšino onstran Karavank, sredi Evrope, - ne nekje v daljnji Afriki, - pa ne stori dru-

gega, kot da izreče le nekaj platoničnih izjav ali pobožnih želja... Je morda v ozadju vsega tega kak tih dogovor med jugoslovanskimi komunisti in avstrijskimi socialisti, ali pa gre dejansko le za tisto prekleto skledo turistične leče, radi katere je jugoslovansko gospodarstvo tako odvisno, zaradi svoje osnovne dogmatske zagamanosti in nesposobnosti, od Avstrijcev?

ŠKOF LOJZE AMBROŽIČ

Prijatelj Peter Urbanc iz Kanade nas je obvestil, da so v Torontu postavili za pomožnega škofa tamkajšnje katoliške škofije Slovenca dr. Alojza Ambrožiča, (gl. poročilo na 2. strani). Ta dogodek je treba pozdraviti iz dveh razlogov: škofovsko čast je dosegel slovenski begunec, ki se je sicer v času umika iz Slovenije komaj dobro zavedal, za kaj je šlo, ko je s culo na ramah, če že hočemo biti romantični, s svojimi starši krenil v veliki svet. Postati škof v domovini že nekaj pomeni, čeprav je bil pokojni profesor Lenček mnenja, da pred vojno doseči ta položaj ni bilo tako zelo težko, če si obiskoval prave šole, če si poznal prave ljudi in dosegel gotove intelektualne stopnje. Po vojni sta, vsaj v zapadnem svetu, odločala zlasti dva kriterija, od katerih slednji: zadnja leta pridobiva na večjem pomenu: da je kandidat sprejemljiv čim širšemu krogu vernikov, in da, če je to s prvim kadarkoli mogoče združiti, poseduje visoko stopnjo duhovnosti. Časi so v glavnem minuli, ko so škofe kandidirali v zaprtih krogih, ne oziraje se, če so res odgovarjali potrebam 'božjega ljudstva'. Zato tudi duhovnost škofovskega kandidata, povsem pravilno, pridobiva na vse večjem pomenu.

Novi škof Ambrožič, ki je, mimogrede povedano, nečak pokojnega avstralskega frančiškanskega patra Ambrožiča blagega spomina, se je predvsem s svojo pridnostjo in vztrajnostjo usposobil za visoka mesta v cerkveni hierarhiji, brez ozira na to, od kje je prišel, in če se anglosaški svet, kjer pastiruje, bori z dvema sičnikoma v njegovem imenu. Ni pa nobenega dvoma, da je s svojo duhovnostjo, bistrim umom in visokim intelektom napravil na svoje predpostavljene tako dober vtis, kot je to napravil na nas, ko smo pred mnogimi leti, še ko je bil Father Ambrožič mlad duhovnik, ponatisnili nek njegov članek iz kanadskega tiska in pri tem opozorili na moža, ki postaja globok duhovni mislec, prežet z logičnimi in izvirnimi idejami.

Ko se veselimo visokega uspeha slovenskega rojaka v tujem svetu, mu iz srca izrekamo svoje čestitke, gotovi, da bo v hudih časih, ki jim kot kristjani gremo naproti, obogatil vero in Cerkev z darovi, ki jih poseduje.

/Tretji uvodnik je na 7. strani/

OBNOVITEV SLOVENSkih ODDAJ 'GLASA AMERIKE'

Po trinajstih mesecih molka se je v nedeljo 29. februarja ob šestih zjutraj (po evropskem času) zopet oglasil slovenski Glas Amerike.

Obnovitev slovenskih oddaj Glasa Amerike pomeni za Slovence važno potrditev dvestoletnega načela ameriške Izjave Neodvisnosti, ki je svetu razglasila kot "samo po sebi umevno resnico," da "so vsi ljudje ustvarjeni enaki in so od Stvarnika obdarjeni z gotovimi neodtujljivimi pravicami..." To ni čustveno pretiravanje. Zgodilo se je namreč, da je po več kot tridesetih letih neprekinjenega oddajanja slovenski Glas Amerike bil 1. februarja 1975 lahkomiselno in krivično ukinjen kot edini izmed začetnih narodnostnih oddaj ameriške svetovne radijske službe. Veličina Amerike ni v tem, da je pri nas vselej in samo po sebi vse pravično in pametno, temveč v tem, da dvestoletni ameriški ustavni sistem vedno omogoča, da se zagrešene krivice in napake popravijo, če se prizadeti resno zavzamejo za to, kar jim v smislu ameriških načel po pravici gre. In tako je bilo v primeru lani ukinjenega, sedaj pa obnovljenega slovenskega Glasa Amerike.

*

25. novembra 1974 je vodstvo Glasa Amerike z notranjim pismenim sporočilom objavilo vrsto zmanjšanj, ki so postale nujne z ozirom na omejitve, naložene organizaciji iz proračunskih razlogov od strani nadrejene Informacijske Agencije Združenih držav (USIA). Poleg nekaterih tehničnih in upravnih ukinitvev, je poročilo navajalo tudi skrajšanje nekaterih oddaj - in popolno ukinitvev dnevnega polurnega programa v slovensščini. Odločitev je bila izvedena 1. februarja 1975, ko so slovenske oddaje utihnile.

Odločitev, da bodo slovenske oddaje Glasa Amerike ukinjene, je bila bosebno boleča, ker je bila tako malenkostna. Napravljena naj bi bila iz finančnih razlogov. Po podatkih same Informacijske agencije USA pa bi bilo z ukinitvijo slovenskih oddaj prihranjenih borih 56,000 dolarjev. (Kasneje, v teku borbe za obnovo slovenskih oddaj je USIA to številko zvišala na 80,000 dolarjev.)

Številna pisma poslušalcev iz Slovenije, pa tudi uradni statistični podatki zbrani v sami Sloveniji, so pokazali, da so bile slovenske oddaje Glasa Amerike učinkovite in priljubljene ter so dejansko predstavljale edino - splošno in neposredno - zvezo med Slovenijo in Ameriko. Zato je ukinitvev slovenskih oddaj Glasa Amerike med ameriški Slovenci sprožila močan val odpora za konstruktivno protiodločitev: Glas Amerike mora nadaljevati s slovenskimi oddajami. To odločitev so pozdravile in aktivno podprle ameriško-slovenske organizacije in tisk ter številni posamezniki, slovenskega in drugih porekel, po vsej Ameriki in v zveznem Kongresu.

Glavna teža prizadevanj za ohranitev slovenskih oddaj je seveda padla na Washington. Z bolečo neposrednostjo pa se je pokazalo dejstvo, da ameriški Slovenci nimamo podobne "lobby" kot jo imajo nekatere druge narodnostne in interesne skupnosti, ki bi bila zmožna, da se v vsakem danem trenutku uspešno zavzame za upravičene slovenske potrebe.

To vrzel pa je več kot izpolnil senator Frank J. Lausche, ki je svoj zavirljiv ugled in svoje bogate izkušnje v ameriškem političnem življenju takoj odločno in vztrajno zastavil najprej za ohranitev, pozneje pa za obnovitev slovenskih oddaj Glasa Amerike. Njemu v prvi vrsti gre zasluga za končni uspeh teh prizadevanj. Tisti, ki smo iz dneva v dan, meseca v mesec spremljali ta njegova prizadevanja iz bližine, smo bili vedno znova presenečeni nad ugledom, spoštovanjem in občudovanjem, ki ga uradni krogi ameriške prestolice izkazujejo temu sinu slovenskih staršev.

*

Enoletna prizadevanja, ki so bila slednjič okronana z uspehom dne 29. februarja (na prestopni dan), so potekala v dveh stopnjah: prva je obsegala intervencije in apele na direktorja USIA in druge vladne osebnosti, naj bo odločitev o ukinitvi slovenskih oddaj preklicana in neprekinjeno nadaljevanje oddaj zagotovljeno; druga stopnja pa je bila logična posledica neuspeha prve - nova prizadevanja za obnovitev ukinjenih oddaj.

V prvi fazi je bilo najbolj vidno prizadevanje posameznikov in organizacij. Intervencije so segle v najvišje forume ameriškega življenja, tudi v samo Belo hišo, a so žal vsled splošne atmosfere, ki je takrat prevladovala v Washingtonu, ostale brezuspešne. Vodstvo USIA je vztrajalo pri odločitvi, čeprav mu je bilo z vseh mogočih strani in na vse mogoče načine dokazano, da je bila storjena napaka, ki je bila ne le krivična do Slovencev, temveč tudi v nasprotju z ameriški interesi. Odločitev je obveljala in slovenski Glas Amerike je 1. februarja 1975 utihnil.

*

Neuspeh intervencij, ki naj bi dosegle preklic prvotne odločitve, je narekoval načrtno, temeljito akcijo in to v tistem forumu, kjer je v ameriškem javnem življenju možno zakonito ovreči upravne odločitve: v zveznem Kongresu, ko odloča o vladnem proračunu za naslednje leto. Po nasvetu senatorja Lauscheta je bila izdelana strokovna študija, ki je vsebovala važne splošne ugotovitve, podrobne odgovore na šest pglavitnih trditev, ki jih je direktor USIA navajal v oporo svoji odločitvi, ter jedrnato povzetje vseh argumentov v utemeljitev predloga, naj Kongres s svojo zakonodajno odločitvijo zapove ponovno uvedbo slovenskih oddaj Glasa Amerike.

To študijo, ki je bila predhodno poslana vodilnim članom Kongresa, je z osebnim pričevanjem Kongresu predložil senator Lausche. Dne 5. maja je on kot prva priča nastopil pred zunanjepolitičnim odborom zveznega Senata - katerega član je sam bil 12. let - ko je odbor

začel razpravljati o avtorizaciji proračuna za USIA in Glas Amerike. Septembra 1975 pa je senator Lausche ponovno nastopil kot priča za obnovitev slovenskih oddaj pred zunanjepolitičnim pododborom zvezne poslanske zbornice, ko je ta začel razpravo o proračunu. Ob tej priliki je senatorja Lauscheta podprl kot dodatna priča Hon. Joe Skubitz, zvezni poslanec slovenskega porekla iz države Kansas. V obeh kongresnih odborih je senator Lausche imel ob sebi dr. Cirila Žebota, profesorja gospodarskih ved na Georgetown univerzi, ki je bil pripravil predloženo študijo.

Kongresu predložena študija obsega 26. strani drobnega tiska v uradnih kongresnih zapiskih obeh sej. Poleg dokumentacije za obnovitev slovenskih oddaj Glasa Amerike predstavlja predložena študija važen sodobni primer, ko smo bili Slovenci neposredno in učinkovito afirmirani v ameriškem Kongresu, posebno še, ker predložena dokumentacija informativno obravnava sodobno slovensko problematiko. Temeljnosti, jasnosti in prepričljivosti te študije, predvsem pa njeni verodostojnosti in kongresni sprejemljivosti, ki ju ji je dal s svojim osebnim pričevanjem senator Lausche, gre zahvala, da sta se oba zunanjepolitična odbora izrekla za obnovitev slovenskih oddaj Glasa Amerike. Po več kot letu dni naporov je slednjič prišla zaželjena odločitev: slovenske oddaje so bile obnovljene.

Slovenci v Združenih državah in povsod lahko z zadoščenjem gledajo na ta uspeh. To velja še posebej, ker so bile oddaje obnovljene ob pravem času, da bodo Slovenci v domovini neposredno obveščani o poreku letošnjega jubilejnega leta Združenih držav, in o vlogi Slovencev v njeni zgodovini, ter o jesenskih predsedniških volitvah. Pisma, ki so prihajala na slovensko sekcijo Glasa Amerike od prvega obvestila, da bodo oddaje ukinjene 1. februarja 1975, govore o globoki povezanosti Slovencev v domovini z rojaki v Združenih državah in njihovo novo domovino. Obnova ameriških slovenskih oddaj bo gotovo utrdila to povezanost, s tem pa tudi prispevala k splošnemu razumevanju med narodi, ki je danes tako zelo potrebno.

Senator Lausche - ki je sredi borbe za obnovitev slovenskega Glasa Amerike praznoval svojo osemdesetletnico in ob tej priliki dobil iz Bele hiše, Kongresa in iz državnih prestolnic ponovno potrdilo svojih državljanovih zaslug za Ameriko - ter kongresnik Skubitz in drugi, ki so senatorju Lauschetu v dolgih prizadevanjih za to najnovejšo afirmacijo slovenske enakopravnosti pomagali, zaslužijo hvaležnost vseh Slovencev.

P.C.F.

Šesti slovenski škof

Slovenci smo dobili novega škofa - v Kanadi. Dr. Alojz M. Ambrožič, rojen v Gaberjah v Sloveniji pred 46 leti, je postal pomožni škof velike katoliške škofije v Torontu. Star komaj 16 let, je ob koncu druge svetovne vojne s starši zapustil domovino in se preko Avstrije preselil v Kanado, kjer je študiral v torontskem semenišču ter bil leta 1955 posvečen za duhovnika. Potem je študiral teologijo v Nemčiji ter 1970 doktoriral. Nazadnje je bil predstojnik torontskega semenišča. /pu/

Dr. Miloš Vauhnik:

PETINDVAJSETI KONGRES SOVJETSKE KOMUNISTIČNE PARTIJE IN BELI KOMUNISTI

V svojem prejšnjem članku "Beli komunizem," sem opisal pojav takozvanega "belega komunizma," pod čemer so mišljene v prvi vrsti italijanska, francoska ter španska komunistična stranka, ki odrekajo sovjetski komunistični partiji vodilno vlogo.

I.

Med tem časom se je vršil v Moskvi 25. kongres sovjetske komunistične partije od 24. februarja do 4. marca 1976. Brežnjev se ni posrečilo obogatiti dnevnih red tega kongresa z vdanostno izjavo zapadnih komunistov, v kateri bi ponovno potrdili svojo neomajano vero v proletarski internacionalizem in s tem priznali vodilno vlogo sovjetske komunistične stranke v svetovnem komunizmu.

Zasluga gre delegatu italijanske komunistične stranke Pajetti, da je na pripravljalnem sestanku za konferenco zapadnih komunistov v vzhodnem Berlinu preprečil, da ni prišlo do konference in s tem tudi ne do zaželjene izjave. Italijanski komunist je namreč odklonil izročeni mu načrt skupne izjave ter pripomnil: "To je sicer napisano v nemškem jeziku, toda prevod je iz zastarele ruščine iz časov Kominterne." Pridružila sta se temu mnenju tudi francoski in španski delegat in s tem je načrt Brežnjeva propadel.

Sovjetska zveza je tedaj dobro vedela pri čem je in zato niso mogle biti izjave komunističnih delegatov iz zapadne Evrope na kongresu nikako iznenadenje. V svojem pet unem govoru je Brežnjev močno poudaril vodilno vlogo Moskve v komunističnem svetu. Rekel je, da kompromisov v temeljnih načelih ne more biti; med te spada zlasti proletarski internacionalizem, glede katerega nekateri trde, da ne velja več in da ni internacionalen, kakor sta ga razvijala Marx in Lenin; da ni modern. S tem je mislil Brežnjev na zapadne komuniste.

Dobro je, če si predočimo, kaj uradno razume sovjetska komunistična stranka pod "proletarskim ozioroma komunističnim internacionalizmom."

"Komunistični internacionalizem zahteva nikdar omahujočo borbo za enotnost mednarodnega komunističnega gibanja na trdni osnovi marksizma - leninizma, Nespravljivost proti revizionizmu in sektaštvu, odločen odpor proti desnim in levim disidentom in cepiteljem, proti nacionalizmu in proti vsakemu poskusu infiltrirati tega v komunistično gibanje. Internacionalizem izključuje vsako nacionalno omejeno obliko marksizma - leninizma in zahteva uporabo enotnega marksistično - leninističnega nauka pri delovanju komunističnih strank."

Delegati italijanske, francoske in španske komunistične stranke so na kongresu sovjetske komunistične partije ne en ali drugi način zavržli zgoraj naštete dogme in podali izjave, kakršnih še ni bilo nikdar slišati na kongresih sovjetskih komunistov.

Velikodušno in z omalovaženjem je vodstvo sovjetske komunistične partije poslušalo izjave zapadnih komunistov. Okoli 5000 sovjetskih delegatov je neprestano deset dni navdušeno ploskalo, ne glede na to kdo je govoril. O izjavah zapadnih komunistov ni bilo nobene debate, niti ni bilo tekom njihovih izjav kakšnega medklica, kar bi bilo sicer samo po sebi razumljivo, če bi delegati vedeli, za kaj gre. Sovjetska cenzura je tudi skrbela, da so delegati na primer namesto besede "pluralističen," kar je v sovjetskem partijskem besednjaku istovetno s krivoverstvom, slišali besedo "mnogoličen." Bogve, kaj so si bistri sovjetski delegati pod tem predstavljali.

Zapadni komunistični delegati niso bili deležni časti na častni tribuni. To čast so imeli le češkoslovaški Husak, kubanski Fidel Castro, vzhodnonemški Honnecker in portugalski Cunha. Najvdanejše slavospeve sovjetski komunistični partiji so peli Sateliti, ki imajo v svojih deželah sovjetske tanke in divizije ter komunistične stranke, ki so gospodarsko in vojaško popolnoma odvisne od Sovjetov. Pri teh slavospevih je prednjačil vzhodnonemški Honnecker.

Zapadni delegati so po izjavah odšli neopazno brez običajnega objemanja in poljubljanja. Dejstvo pa je, da zapadne puntarske latinske komunistične stranke še niso pretrgale vseh vezi z Moskvo in da je imel Italijan Berlinguer z Brežnjevim pogovor, pri katerem je prišlo do neke vrste "gentlemen agreement" - ali "daj - dam."

Sedaj bomo videli, kakšna dejanja bodo sledila besednemu zatrjevanju, da so zapadni latinski komunisti za demokracijo v zapadnem smislu. Italijan Berlinguer je po vrnitvi v Italijo ponovno izjavil: "V Italiji brez komunistov ni mogoče več vladati!"

II.

Pošast se plazi naokrog po Evropi - pošast komunizma! Tako je uvodnikoval Marx točno pred 128 leti v svojem "komunističnem manifestu." Ko je Marx to zapisal, seveda Rusije ni štel k Evropi, o kateri se je zmiraj zelo zaničevalno izražal in naravnost izključeval, da bi mogla biti tam kdaj kakšna komunistična revolucija. Pod Evropo je Marx smatral približno to, kar danes sestavlja svobodni zapadni svet. Seveda si ni mogel Marx takrat predstavljati, da bo prav tam, kjer je on to izključil, izbruhnila komunistična revolucija in da bo šele pod vodstvom Moskve prodril komunizem tako močno v Evropi. Tako se je Marx tudi v tem in še mnogem drugem zmotil.

V zapadni Evropi imamo zopet uro duhov, ko se na novo formirajo rdeči bataljoni. Prenovljeni komunistični borci drže v levici rdečo, v desnici pa nacionalno zastavo. Na kongresu francoske komunistične

stranke ni bilo več na govorniški tribuni kladiva in srpa. Sovjetski delegat Kirilenko ni smel govoriti, "Hočemo socializem v barvah Francije," tako Marchais; "svojo pot v socializem;" tako Italijan Berlinguer; "internacionalnost komunizma je zgodovinski ostanek, ki je obsojen, da izumre," tako Španec Carillo.

Italijanski komunisti se že zanimajo za bodoče volitve v evropski parlament v letu 1978 ter predlagajo socialistom in socialdemokratom skupen nastop. Eden izmed voditeljev italijanskih komunistov, odvetnik Amendola, je pred kratkim v intervjuju izjavil: "Smatram potrebno, da se ustvari nova levica med komunisti, socialisti in socialdemokrati, da se popravi cepitev, do katere je prišlo v letih 1919-20. Sicer še nismo tako daleč, toda bodočnost socializma v Evropi je odvisna od tega. Tudi jaz sem bil nekoč Stalinist, in stalo nas je mnogo truda, da smo se tega osvobodili, Sovjetska komunistična stranka ni vodilna stranka in v naše stvari ne dovolim nikakega vmešavanja."

Poglejmo kakšno je danes številčno stanje članstva komunističnih strank v Evropi. Podatki so v okroglih številkah: Italija 1.700.000, Francija 500.000, Španija 30.000, Portugalska 100.000, Islandija 2.500, Irska 300, Nizozemska 12.000, Belgija 15.000, Angleška 30.000, zapadna Nemčija 40.000, Norveška 5000, Švedska 17.000, Luksemburg 1000, Švica 3000, Finska 48.000, Grška 28.000, Danska 8.000, Zapadni Berlin 8.000, Avstrija 25.000, San Marino 1000, Turška 2000, Ciper 14.000, skupaj okrog 2.600.000 - članov. Od vseh tujkaj naštetih pridejo v poštev zaenkrat kot predstavnice belega komunizma italijanska, francoska in španska komunistična stranka, skupaj 2.300.000 članov.

V pokrajinskih volitvah v poletju 1975 je dobila italijanska komunistična stranka 33,4 % glasov, krščanski demokrati 35,3 % glasov. Skupaj s socialisti in drugimi levičarskimi strankami ima levica v Italiji že nesporno večino. Pri francoskih volitvah za predsednika države sta dobili povezani komunistična in socialistična stranka 49 % glasov, Guiscard je komaj zmagal s 50,8 % glasov. Pri francoskih upravnih volitvah sredi marca tega leta pa sta komunistična in socialistična stranka dobili skupaj že 55 % glasov.

Pojava belih komunistov v Evropi že povzroča zanimanje, a tudi bojazen in strah pri mnogih državnikih in politikih. Na tiskovni konferenci dne 20. 3. 1976 je ameriški predsednik Ford zavzel nepričakovano ostro stališče proti sodelovanju s komunisti. Rekel je: "Na seji Atlatske zveze meseca maja 1975 v Bruslju sem zavzel tozadevno jako trdno stališče. Rekel sem, da noben član komunistične stranke ne more postati član vlade dežel, ki pripadajo NATU, pika in amen! To smo povedali Italijanom in vsem drugim evropskim deželam. Od naše strani se bomo še nadalje krepko uprli vsakemu sodelovanju s komunisti." Združene države očitno vzamejo izjavo predsednika Forda resno, kajti voditelju italijanskih komunistov Berlinguerju je bil odklonjen vizum za Ameriko, ko je hotel potovati tja v mesecu marcu letos. - Ameriški

/Zaključek članka na 13.strani/*

Dr. Avgust Sfiligoj:

SLOVENCİ V ITALIJI V BOJU ZA SVOJE PRAVICE

Primorski Slovenci v Italiji smo v sklopu avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine naseljeni v treh pokrajinah: v goriški, tržaški in videmski. Prav tam torej, kamor so naši pradedje prišli po letu 568 po Kr.

Od leta 1797, ko je bila podpisana pogodba pri Campoformiju, do leta 1866 so naši predniki bili vsi avstrijski državljani.

Beneški bratje so se ob znanem plebiscitu leta 1866 izrekli za Italijo, in tako prišli pod njeno suverenost. "Liberalna Italija vam bo dala vse svoboščine in pravice, absolutistična Avstrija vas bo pa še naprej zatirala," so takrat govorili italijanski propagandisti in dosegli svoj namen.

Potem pa Italija ni dala ničesar, medtem ko je Avstrija že naslednje leto z ustavnim zakonom števil 142 z dne 21. decembra 1867, priznala človečanske pravice vsem narodnim skupinam svojega cesarstva.

Člen 19. tistega zakona je določal, da lahko vse skupine svobodno uporabljajo svoj jezik, da imajo svoje šole, da lahko uporabljajo svoj jezik v deželnih in pokrajinskih skupščinah, in da je prepovedano kogarkoli prisiliti, da se nauči jezika druge skupine. To je bila svoboda uporabe materinega jezika pred političnimi, upravnimi in sodnimi oblastmi. Tako so Slovenci, kot Italijani in Nemci, imeli v goriški in tržaški pokrajini do leta 1918 lastne šole, občinske uprave in drugo.

Bratje v videmski pokrajini v Italiji pa niso imeli ničesar in nimajo še danes ničesar.

Od leta 1918, ko smo tudi goriški in tržaški Slovenci prišli pod Italijo, zlasti pa ves čas fašizma do leta 1943, je bila usoda Slovencev vseh treh pokrajin enaka: brez svojih narodnih pravic, vsi predmet nasilnega potujčevanja in krutega preganjanja.

Ista usoda je doletela tudi istrske Hrvate.

PO MIROVNI POGODBI IZ LETA 1947

Po zaključku druge svetovne vojne nas je v Svobodnem tržaškem ozemlju in v goriški ter videmski pokrajini ostalo vsega skupaj kakih 120.000 Slovencev.

Statut Svobodnega tržaškega ozemlja je predvideval popolno enakopravnost Slovencev in Italijanov tudi v pogledu jezika, saj bi bili slovenščina in italijansščina uradna jezika.

Za goriške in videmske Slovence pa mirovna pogodba ni prinašala kakih posebnih določil in le 15. člen iste pravi, da bo Italija ukrenila tako, da bodo vsi njeni državljani, ne glede na pleme, spol, jezik ali veroizpoved uživali človečanske pravice in temeljne svoboščine.

ne, v številni svobodo misli, tiska, javnih objav, kulta, mišljenja in združevanja.

Tisti, ki poznamo rimsko politiko do narodnih manjšin, zlasti do slovenske, vemo, da je to hkrati vse in nič, ker ni zapisano, da bomo lahko nastopali v svojem jeziku pred vsako oblastjo in v vseh izvoljenih organih.

Tudi 2. člen italijanske ustave pravi, da "republika priznava in jamči nedotakljive pravice človeka kot poedinca in v družbenih tvorbah, kjer se njegova osebnost razvija;" in 3. člen še močneje izjavlja, da "imajo vsi državljani enako družbeno dostojanstvo in da so enaki pred zakonom ne glede na spol, pleme, vero, jezik, politično prepričanje in osebni ter družbeni položaj"; 6. člen pa dobesedno trdi, da "republika ščiti jezikovne manjšine s posebnimi normami".

Zaščitnega zakona pa le ni in v glavnem šmo še vedno pri starem, čeravno je že meseca avgusta 1945 rimska vlada slovesno razglasila, da bo državljanom drugačnega jezika od italijanskega dovoljena in zajamčena svobodna raba njih jezika tudi v odnosu s političnimi, upravnimi in sodnimi oblastmi.

Takrat je Italija komaj izšla poražena iz vojne in je bila v strahu, da izgubi dotedanje ozemlje, na katerem je živela naša manjšina. Zato je rimska vlada objavila zgoraj navedeno obljubo. Potem pa obljube ni držala.

Italijanski pregovor pravi: "Passata la festa, gabba-to lo santo." Slovenci bi ta pregovor dobesedno prevedli: "Ko je nevarnost mimo, lahko tudi svetnika osleparimo."

Zaradi tega trdimo, da Slovenci, italijanski državljani slovenskega jezika, nimamo družbenega dostojanstva in nismo enaki pred zakonom, ker ne uživamo svojih nedotakljivih pravic, katere nam ustava daje in jamči, in med katero moramo šteti tudi pravico svobodne rabe slovenskega jezika v odnosih z javnimi oblastmi, kakor se to dogaja pri Francozih v Dolini Aosta in pri Nemcih na južnem Tirolskem.

In vendar je rimska ustavodajna skupščina sprejela posebni statut prav zaradi prisotnosti slovenskega prebivalstva in potrebe, da se to prebivalstvo zaščiti, kakor izhaja iz knjige poslanca Tessitorija "Kako je nastala dežela Furlanija-Juljska krajina."

Še potem ko so italijanski krogi in stranke nastopili v Rimu in zahtevali preklic posebne deželne avtonomije, samo zato, da bi škodovali Slovincem, in je skupščina izvajanje posebne avtonomije začasno odgodila, je le ta v X. členu prehodnih in končnih določil ustave poudarila, "da ostane v veljavi zaščita jezikovnih manjšin, kot jo predpisuje 6. člen ustave".

Do nastanka te avtonomne dežele je potem dejansko prišlo šele leta 1964, toda v njenem statutu ne naletimo, v pogledu pravic slovenske manjšine, kljub odločnim zahtevam slovenskih merodajnih strank in organizacij, na nič drugega kot samo na to, "da je v deželi priznana enakost pravic in ravnanja vsem državljanom, naj pripadajo kateri koli jezikovni skupini, in da so zaščitene njihove narodne in kulturne značilnosti."

V praksi pa izvršni deželni organi razlagajo to kategorično odredbo omejevalno in se branijo izdati za-
davne predpise ter trdijo, da predpise za zaščito jezikov-
nih manjšin lahko izdaja samo država.

NEKAJ POZITIVNIH NORM

Po dolgem vztrajnem boju smo leta 1961, na po-
budo Slovenske demokratske zveze v Gorici, dosegli
šolski zakon, ki pa velja samo za goriške in tržaške Slo-
vence in ne tudi za beneške in kanalske v videmski po-
krajini, kjer nimajo pravice niti do slovenskega otroške-
ga vrtca in jim preprečujejo tudi zasebni pouk slovenšči-
ne v šolskih prostorih. Tako "spoštujejo in ščitijo njih-
ove narodne in kulturne značilnosti." Hočejo pač udušiti
razveseljivi pojav narodnega prebujenja videmskih Slo-
vencev (beneških in kanalskih) na kulturnem polju.
Sramujejo se tega neizpodbitnega dejstva, ker so vedno
trdili, da se ti naši bratje ne čutijo Slovence!

Leta 1966 je izšel zakon, ki razveljavlja prepo-
ved dajanja slovanskih imen otrokom.

Tudi za poitalijančene priimke imamo že ves
povojni čas možnost doseči vrnitev slovenske oblike,
žal pa se te možnosti marsikateri, tudi od političnih
voditeljev, ne poslužuje.

Leta 1968 je potem rimska poslanska zbornica
predlagala vladi uzakonitev pravila, da se v kazen-
skem postopku obvezno sprašujejo in za-
slišujejo pripadniki jezikovnih manjšin
v njih materinem jeziku in, da se tudi
zapisniki sestavljajo v njih jeziku.

Ta predlog sta nato poslanska zbornica in senat
potrdila kot zakonsko določilo, in vlada ga je dolžna
vnesti v novi zakonik o kazenskem postopku. Ta mora
biti zdaj že skoraj pripravljen in smemo računati, da bo
v kratkem času objavljen.

ZAHTEVA PO GLOBALNI ZAŠČITI

Slovinci vseh treh pokrajin, in tudi nekatere ita-
lijanske stranke s slovenskimi člani živahno terjamo pri-
znanje vseh naših pravic z zakonom o globalni zaščiti.
V pričakovanju tega je danes na dnevnem redu zahteva
po nemoteni rabi slovenskega jezika v vseh izvoljenih
svetih.

Z veseljem ugotavljamo, da je italijanska javnost
danes pri tem vedno bolj na naši strani in da se dejan-
skemu praktičnemu izvajanju te naše jezikovne pravice
upirajo samo še nekateri formalisti, ki nam pravice kot
take ne žanjajo in se le sklicujejo na pristojnost države,
to je vlade in parlamenta, za zakonsko ureditev zadeve.

Slovenska demokratska zveza v Gorici je od leta
1947 naprej neprestano nastopala z več peticijami: za
globalno zaščito Slovencev vseh treh pokrajin in to na
osnovi 50. člena ustave. Izrecno je SDZ vedno zahteva-
la slovenske šole tudi za brate v videmski pokrajini in
poleg drugega enakopravnost slovenskega jezika v vseh
javnih uradih in izvoljenih svetih.

Lahko rečemo, da so peticije SDZ, zlasti zadnja,
od vseh drugih najbolj dobro utemeljene, predlagani
zakonski usnutek za globalno zaščito pa široko in v po-
drobnosti razčlenjen;

SAMI V BOJU ZA NAŠE PRAVICE

Rimska vlada nam po svojih predstavnikih naših
pravic ne zanika, saj nam celo obljublja skorajšnji spre-
jem ustreznih zakonov, če ne že globalnega.

Taktično pa rešitev zadeve iz leta v leto zavlačuje,
morda v upanju, da bomo že enkrat s svojimi terjatvami
nehali; ...

Odgovornost za ta neurejeni položaj pa nosi tudi
beograjska vlada, ki sklepa in podpisuje z Italijo vrsto
pogodb, ne da bi te dejansko in specifično vsebovale
točno, in ne samo površno, besedilo o naših pravicah, njih
spoštovanja in dejanskem nemotenem uživanju.

Tako površnost najdemo v gori navedenem 15. čle-
nu mirovne pogodbe in tudi v pogodbi, podpisani lansko
jesen v kraju Osimo v Italiji.

Naravnost usodna pa je bila Londonska spomenica,
s katero je Jugoslavija pristala na odpravo Samostojnega
tržaškega ozemlja, ne da bi zahtevala, naj slovenščina
ostane drugi uradni jezik!

Res, da je rimska vlada tista, ki nam je dolžna
priznati in jamčiti uživanje naših pravic in da se nad
njeno pasivnostjo Slovenci upravičeno pritožujemo, res
pa je tudi, poudarjamo, da veliko odgovornost nosi ob
vsem navedenem tudi beograjska vlada, saj podpisuje
pogodbe le ona in ona sama, ne da bi pri tem vsaj sliša-
la besedo nas, ki smo neposredno prizadeti.

TOŽITE AVSTRIJSKO VLADO!

Od političnega sodelavca

Presenetljivo je, v kolikšni meri so predstavniki koroš-
kih Slovencev uspeli pridobiti na svojo stran razne avstrij-
ske organizacije, ki se izrekajo proti 'preštevanju poseb-
ne vrste', pa naj gre za cerkvene odbore, kjer se udeležuje
zlasti dr. Valentin Inzko, ali za solidarnostne odbore,
študentske organizacije in podobno. Tudi vrsta uglednih
javnih delavcev se je postavila na stran slovenske stvari.

Vendar zaenkrat ni čutili, da bi bila zvezna vlada
pripravljena ukloniti se tem pritiskom javnega mnenja.
Zato, - in naj mi bo oproščeno, če se bom v naslednjem
preveč skliceval na anglosaški način boja proti krivičnim
postopkom vlade!, - sem mnenja, da naj bi se koroški
Slovenci in gradiščanski Hrvači v končni fazi boja zatekli
pod okrilje ustave odn. zakona ter na najvišjem ali ustavnem
sodišču tožili avstrijsko zvezno vlado, da krši črko
in duha avstrijske državne pogodbe, ko noče brezpogojno
izpolniti sprejetih obveznosti napram slovenski in hrvaški
manjšini. Ni dvoma, da je treba najprej skrbno preučiti,
če sploh obstaja legalni vzrok za tako tožbo, - pri čemer
utegnejo pomagati avstrijski prijatelji. Drugo so material-
na sredstva, ki so potrebna za tako drago zadevo. Apel na
vesoljno slovenstvo bo pomagal. Tretjič, z vlogo tožbe
bi bi lo mogoče takoj doseči, da vlada ne sme ničesar sto-
riti, dokler je predmet sub iudice. In v taki odgoditvi
bi bilo morda celo možno pričakovati, da bo vlada popu-
stila in nazadnje opustila preštevanje. Ne morem razumeti,
zakaj v superlegalistični in formalistični državi kot je npr.
Avstrija to ne bi bilo možno, če je možno v pragmatični
Britaniji.

V tej številki smo nameravali objaviti Solženicinov intervju na britanski televiziji in njegov nastop na francoski televiziji. Ker do ključka redakcije prevođa britanskega nastopa nismo prejeli ker se je očitno zgubil na pošti, objavljamo to pot samo poročilo o nastopu v Parizu, kot ga je objavil Neue Zürcher Zeitung 12. marca. Britansko poročilo bomo pripravili za aprilsko številko, ko bomo objavili tudi komentar našega sodelavca in komentar uredništva.

SOLŽENICIN NA FRANCOSKI TELEVIZIJI Ponovitev njegove kritike detente

NZZ

Diskusijska oddaja "Televizijski akti," ki drugemu kanalu francoske televizije vsak torek zagotavlja rekordno število gledalcev, se drži stalne preizkušene formule: filmu o aktualni ali zgodovinski, vsekakor pa sporni temi, sledi običajno zelo živahna razprava o zadnem krogu problemov, ki pri njej poleg neposrednih udeležencev, ki sede v studiju, sodelujejo tudi široka publika s tem, da telefonski sporoča svoja vprašanja. Včeraj je "Antena 2" prvič odstopila od tega pravila. Potem ko so predvajali film, posnet po romanu Solženicina "En dan v življenju Ivana Denisoviča," je ruski Nobelov nagrajenec sedel sam nasproti milijonom francoskih televizijskih gledalcev, pri čemer so mu bili v pomoč samo posredniki, ki so v ozadju komaj obvladovali povodenj prihajajočih komentarjev.

NEENAKI PARTNERJI V DISKUSIJI

Udeleženci so bili preveč neenaki, da bi moglo priti do resne diskusije. Kaj naj bi Solženicin odgovoril vprašalcem, za katere je bil pravkar predvajani film - norveško-angleške koprodukcije - prvi bežen pogled v svet strahote, o kateri dotlej očitno niso ničesar brali in zelo malo slišali? In kaj naj bi bil odvrnil tistim, ki so menili, da je njegov nastop skrbno preračunan maneuver, ki naj bi med dvema rundama krajevnih volitev vplival na francoske volilce? "Kako je mogoče po tem filmu vpraševati take stvari?" je odgovoril z izrazom popolnega nerazumevanja, medtem ko se je vodja oddaje brž vključil z zagotovitvijo, da gost do včeraj ni imel pojma o tem notranje političnem dogodku.

Tako se je dialog v dokajšnji meri spremenil v samogovor, v katerem je Solženicin z navznotraj obrtnim pogledom pripovedoval o trpljenju svojega naroda pod sovjetskim komunističnim režimom, o nečlovečnosti Gulaga, ki ga je sam doživel, - ki je za prebivalce zadodnih dežel očitno nerazumljiva, - pa tudi o notrajni sproščenosti, s katero je sprejemal na znanje grožnje s smrtjo, ki jim je bil od časa do časa izpostavljen.

SPOR Z LE MONDE-OM

Nato se je televizijska slika nenadno vžgala. Neko do je želel vedeti, zakaj je obiskal Čile in tamošnjega diktatorja Pinochetja. Solženicinov odgovor je bil kot eksplozija: "Laž!" Vest, ki jo je objavil LE MONDE je stoođstotna izmišljotina. Sovjetskim časopisom brani vlada, da bi objavljali resnico, na svobodnem Zahodu se pa zdi, da tisk laže povsem svobodno. Medli preklic, ki je sledil lažnjivim vestem, ni mogel več popraviti nastale škode, medtem ko ga je isti pariški list obtožil

tudi, da je imel v Združenih državah Hitlerju prijazen govor.

Ta ostri napad je vzpodbudil LE MONDE, da je danes razumljivo objavil dvojni popravek, Kratkemu poročilu, prevzetemu od AGENCE FRANCE PRESSE preteklega septembra, češ da je bil Solženicin povabljen v Čile, je sledil že naslednjega dne dvakrat daljši preklic pisatelja samega. Komentar lista h govoru Solženicina v Washingtonu, v katerem je bilo omenjeno njegovo stališče, - ki ga je na televiziji spet ponovil, - da obžaluje, da so zahodne velesile v drugi svetovni vojni podprle Sovjetsko zvezo v boju proti nacistični Nemčiji. Časopis ga je zaradi tega primerjal z Lavalom, vendar je že v sporu, ki je nastal okoli tega, potrdil, da iz tega zadrževanja še ni mogoče sklepati, da bi bil Solženicin prijazen Hitlerju. Ali pomeni svojevoljno obtoževanje drugače mislečih, - tako vprašuje Michel Tatu nekdanji korespondent MONDA v Moskvi, ki je sedaj v pariški redakciji v svoji zavrntitvi, da Solženicin še vedno v podzavesti nosi s seboj "sovjetske navade"?

PESIMISTIČNO ROTENJE

To vprašanje si je komaj mogel zastaviti kdo med tistimi, ki so bili priča temu, kako je Solženicin v zadnjem delu oddaje z vedno večjo strastjo obtoževal slabotno, cagasto zadržanje, s katerim Zahod srečuje komunistično nevarnost. Za njega od leta 1917 ni drugega komunizma kot komunizem Gulaga. Sovjetska zveza sama še ni doživela niti enega dne popuščanja napetosti; vse, kar je Zahod dosegel s svojim naivnim verovanjem v detanto je to, da so se odnosi moči premaknili na način, ki ga ne bo mogoče popraviti. "Trdnost, ki jo zahtevam od vas," tako je zaklical poslušalcem z rotečim glasom, "je manj trdnost orožja kot trdnost vaše duše in vaše volje."

Toda osnovni ton je bil in ostal globoko pesimističen. Pred dvema letoma, ob prihodu na Zahod, si je še delal iluzije, da se bo režim v Moskvi nekega dne morda le zrušil pod pritiskom svobodnega sveta. Tega danes spričo notranje razbitosti Zahoda več ne upa. Bodočnost Sovjetske zveze, - in z njo bodočnost Zahoda, - se mu kaže v mračnih barvah.

PRENOS UVODNIKOV S PRVE STRANI:

USPEH PO NAPORNEM DELU

Iz podrobnega poročila dopisnikov o obnovitvi slovenskih oddaj GLASU AMERIKE (gl. str. 2 + 3) je videti, koliko dela in truda je bilo vložnega v protest; uspeh, ki se ga veselimo vsi demokratični Slovenci, ni izostal. Drži, da bi bilo spričo pomanjkanja slovenske "lobby", kot to pravilno poudarja poročilo, najbrž težko ali po dolgem času uspeti, če ne bi imeli senatorja Franka Lauscheta, ki ga je podprl tudi kongresnik Skubitiz. Tako je predvsem prvi odpiral vrata tam, kjer je bil vstop najtežji. Vendar pa bi bil tudi ta posel sila otežkočen, če ne bi bila pripravljena temeljita dokumentacija. Naši ločeni viri povedo, da gre zasluga za to predvsem prof. Cirilu Žebotu, ki je opravil to težaško delo.

Uredništvo

Vladimir Menart:

POLITIKA ZA SLOVENCE V AVSTRALIJI — IN ŠE KJE DRUGOD

Zadnja leta smo začeli Slovenci v Avstraliji pridno graditi društvene domove. Zadovoljni smo, da gre delo lepo od rok. Obenem si pa zatiskamo oči pred dejstvom, da izgubljam za slovenstvo tukaj rojeno mladino. Če bo šlo tako naprej, bomo Slovenci v Avstraliji izginili v enem samem pokolenju. Društveni domovi bodo pa nagrobni spomeniki slovenstvu v Avstraliji.

Slovenci smo majhen narod in se nobene izgube ne more privoščiti. Poleg tega skoraj četrtnina slovenskega naroda živi izven meja matične dežele, tako v zdomstvu kakor tudi v zamejstvu, in vsa ta četrtnina je narodno ogrožena.

V Avstraliji se izgovarjamo, da nas je malo, da smo preveč raztreseni in da so razdalje prevelike. Dejstvo je pa, da bi vse našete težave z lahkoto premostili, če bi bili sposobni svojim otrokom vlti voljo, da ostanejo Slovenci. Preden lahko otroci tako voljo podedujejo, jo morajo imeti starši kot posamezniki in jo mora imeti slovenska skupnost kot celota.

Volja je produkt zavesti. Naša največja napaka je mišljenje, da je vsak Slovenec, ki se zaveda, že zaveden Slovenec. Vsak Ljubljčan se tudi najbrž zaveda, da je Ljubljčan, pa vendar ne govorimo o zavednih Ljubljčanah, ker bi to bila neumnost. Prav tako ne moremo reči, da je nekdo že zaradi tega zaveden Slovenec, ker rad je kranjske klobase, pleše polke in včasih po slovensko zapoje. Zaveden je samo tisti Slovenec, ki se zaveda, da je del slovenskega naroda in da ima ta pravico do samostojnosti in do oblasti, ki si jo sam postavlja.

Malodušje in pomanjkanje volje je krivo sentimentalno slovenstvo, ki se je razpaslo, posebno v Avstraliji, na škodo pravega zavednega slovenstva. Sentimentalno slovenstvo sestoji iz spominov, domotožja in želje po slovenski družbi. Samo na sebi ne bi bilo škodljivo, če ga ne bi nekateri povelečevali in stavljali kot vzor slovenstva. Kdo stoji za vsiljevanjem in prenapenjanjem sentimentalnega slovenstva? Gotovo tisti, ki mu to koristi. Komunističnemu režimu prija sentimentalno slovenstvo, ker mu ne more nič škodovati. Tako slovenstvo mu nič ne očita, ga nič ne obsoja in ga ne kliče na odgovornost. Zato so njegove publikacije polne lepih slik iz domovine, zato pošilja med izseljence različne ansamble in zato podpira potvorne "narodne običaje". Ne z namenom, da bi slovenstvo okrepi, temveč zato, da bi ga razbil in uničil. Obenem pa še sebe prikaže v domoljubni luči.

V pomoč režimu je seveda tudi dejstvo, da sentimentalno slovenstvo ni zahtevno. Udeleževati se zabav in prireditev ni nobena žrtev in ne zahteva nebenega truda. Tudi se človek nikomur ne zameri. Svojo vest

si pa vseeno potolaži, da je storil za slovenstvo vse, kar je potrebno.

Slovenstvo, ki sestoji samo iz spominov, domotožja in družabnosti ne more privezati tukaj rojene mladine, ki nima spominov na domovino, ne čuti domotožja in prav tako ne čuti potrebe po slovenski družbi. To mladino lahko privežemo in obdržimo samo, če ji damo idejo pravega slovenstva in priliko, da zanjo dela in se zanjo bori.

ČAST IN PONOS

Vsaka mladina ima ideale ali jih hoče imeti. Slovenska mladina ni v tem prav nič različna. Jasno je, da se ne more ogreti za mlačno slovenstvo, za slovenstvo brez ciljev in brez ideje. Če pa mladini pokažemo in jo prepričamo, da delamo in da tudi od nje pričakujemo, da dela, za svobodno skupnost Slovencev, za slovenstvo, čigar jedro bo svobodna in neodvisna slovenska država, matica slovenskih skupnosti v zamejstvu in zdomstvu, za slovensko skupnost, v kateri bi imel vsak Slovenec iste pravice in dolžnosti, brez razlike stanu, vere in političnega prepričanja, potem bo naša mladina lahko na svoje slovenstvo ponosna in želela, da taki skupnosti pripada.

Kaj smo dosegli v Avstraliji s prenapenjanjem sentimentalnega slovenstva? Na prste ene roke lahko preštejemo tukaj rojene visokošolce in akademsko izobražene Slovence, ki znajo kaj več slovenskih besed, kot reči "dober dan." Zviška gledamo na Srbe in Hrvate in vendar najdemo med njimi polno mladino z akademskimi poklici, ki svoj jezik tako obvlada, kot bi bila rojena in se izšolala v domovini. Tajnost, če je lahko tako imenujemo, je v tem, da so njihova društva in druge organizacije izrazito narodno politične in svobodoljubne in se prav nič ne pomišljajo jasno in javno izpovedovati, da smatrajo komunistični režim za narodnega sovražnika. Kdor tega ne verjame, naj le obišče katerokoli srbsko ali hrvaško proslavo, Dvorane so nabite z mladino in stene polne narodnih, državnih in svobodoljubnih gesel, znakov in simbolov. Pri naših slovenskih prireditvah se pa bojimo razobesiti celo svojo narodno zastavo, da o geslih, znakih in simbolih sploh ne govorimo. Se naj potem čudimo, da na naše prireditve pridejo samo otroci, ki jih s seboj privlečejo starši.

Slovenska društva v Argentini so narodno politična. Čeprav v Argentini ni dosti več Slovencev, kot nas je v Avstraliji, tamkaj rojena mladina govori slovensko in sodeluje v društvi. Prav tako na Koroškem, Goriškem in Tržaškem so Slovenci, ki pripadajo demokratičnim skupinam, veliko bolj narodno odporni, kot so komunisti in socialisti.

Nekateri mislijo, da je slovenstvo v Argentini zato tako trdno, ker je tja šlo toliko intelektualcev. Število slovenskih intelektualcev je nekajkrat večje v Nemčiji, pa so popolnoma jalovi, kar se slovenstva tiče. V nekaj letih se popolnoma potujčijo. Razlika je v tem, da so v Argentini politični begunci, v Nemčiji pa izseljenci, ki so jih vzgojile komunistične šole.

Nobenega dvoma ne more biti, da, če hoče slovenska

skupnost v Avstraliji ostati pti življenju, mora postati politično zavestna in se mora upreti komunističnemu razkrajanju.

STRANKARSTVO

Slovenci se radi izogibamo besedi "politika." Skoraj skozi vse devetnajsto stoletje pod ranjko Avstrijo smo morali svoje politične težnje skrivati pod prosvetnimi in telovadnimi organizacijami. To nam je verjetno ostalo v krvi. Vendar, slovenstvo in narod sta politična pojma. Narodna zavest je politična zavest. Kdor trdi drugače, je ali nevednež, ali pa hoče ribariti v kalnem.

Ko govorimo, da morajo biti društva nepolitična, hočemo reči, da ne smejo biti strankarsko politična. Z drugimi besedami, ne smejo biti strankarsko opredeljena. Narodno politična pa morajo biti, ali pa niso slovenska v narodnostnem pomenu besede. Gostilne so nepolitične ustanove. In če bodo društva nadaljevala po poti, po kateri hodijo sedaj, bodo naši domovi res samo gostilne. Gostilne so marsičem koristne ustanove. Toda eno je gotovo: Ne morejo graditi slovenske narodne skupnosti in ne morejo pritegniti mladine, posebno ne tiste mladine, ki se hoče dvigniti na višji raven. In prav take mladine naš narod potrebuje.

Tisti društveni delavci in delavke, ki teden za tednom, vsako soboto in nedeljo garajo za društva, a obenem nasedajo komunistični propagandi, da ne smejo biti politični, se bodo drug za drugim prej ali slej prebudili in začeli spraševati: Za koga se mučim? Kdo mi bo hvaležen? Kdo se spominja, koliko sem doprinesel?

Kdor pa dela za slovenstvo in ne za gostilne, se pa ne bo nikoli tako spraševal. Kdor dela za slovenstvo, ne potrebuje hvaležnosti in ne potrebuje, da se kdo spominja, koliko je doprinesel. Sad dela je dovoljno plačilo in dovoljni spomin.

Društva morajo postati stebri slovenske skupnosti. To pa postanejo lahko samo tedaj, ko so narodno-politična, prosvetna in družabna središča slovenstva.

Merodajni ljudje v Avstraliji so zadnja leta začeli spoznavati, da je njihova priseljska politika bila popolnoma zgrešena. Zato danes ne govorijo več o asimilaciji (vtopitvi) posameznikov, temveč o integraciji (vključitvi) etničnih (narodnostnih) skupin. Za nas to pomeni, da nas imajo za prav tako dobre Avstralce, tudi če ostane Slovinci, ter da nas priznavajo za narodno skupnost in da naši predstavniki lahko nastopajo v imenu slovenske skupnosti. Organizacijo slovenske skupnosti moramo temu prilagoditi. Pred vsem moramo dosledno vztrajati, da smo Slovenci in ne Jugoslovani in ne dopuščati, da nas kjerkoli zastopa jugoslovansko konzularno osebje. Čim prej moramo vzpostaviti svoje narodno predstavništvo, da bodo oblasti vedele, na koga se morajo obračati.

Slovenska skupnost mora biti demokratična skupnost. Predvsem to pomeni, da morajo vodstva naših društev in podobnih organizacij biti voljena od celotnega članstva. Društva, katerih odborniki so v celoti ali deloma postavljeni od majhne skupine ljudi, niso demokratična

in nimajo mesta v slovenski skupnosti. Prav tako ne morejo sedeti v odborih tisti ljudje, ki hodijo po navodila na jugoslovansko ambasado ali konzulate.

BREZ REŽIMSKE ZVEZDE

Na vseh naših prireditvah mora viseti naša narodna zastava. Tudi takrat ko gostujejo obiskovalci iz domovine. Komunistom nihče ne brani, da imajo svojo zastavo z rdečo zvezdo na svojih komunističnih prireditvah. Na narodnih prireditvah pa lahko visi samo narodna zastava, ki je simbol za vse Slovence.

Včasih se kdo oglasi in pravi, da je zastava z rdečo zvezdo mednarodno priznana. Nihče nima pravice nam Slovincem predpisovati, kakšno zastavo moramo imeti. V resnici se tudi take pravice nihče ne lasti, razen komunistov.

Prej ko slej bodo v avstralske šole uvedli pouk materinih jezikov. Za nas Slovence je to zelo važno. Slovenci nismo, kot so Irci ali Judje, ki svoj jezik lahko pozabijo in vendar ostanejo Irci, oziroma Judje. Slovenski otrok, ki ne zna govoriti slovensko, je za slovenstvo izgubljen. Znanje jezika mora biti tudi primerno izobrazbi. Univerzitetni profesor potrebuje večji besedni zaklad kot pastir.

Noben otrok noče biti različen od svojih sovrstnikov. Dokler ni slovenščina priznana v šolah, bo slovenske otroke sram govoriti slovensko. Največji napor staršev ne morejo tega skoraj nič spremeniti. Zato je tako važno, da mora biti slovenščina predmet pouka od otroškega vrtca do mature. Tudi ne sme biti samo dodaten predmet, temveč eden od petih maturitetnih predmetov. Drugače se bo zgodilo, da bodo starši slabih učencev rekli: "Bolje, da naš otrok dela samo obvezne predmete, da bo lahko izdelal. Slovenščine se bo že pozneje navadil." Starši dobrih učencev bodo pa rekli: "Bolje je da naš otrok dela samo obvezne predmete, da bo prišel prvi. Slovenščine se bo že pozneje navadil."

Obstaja nevarnost, da bodo šolske oblasti dostikrat hotele vsiliti slovenskim otrokom pouk srbohrvaščine z izgovorom, da je Slovencev premalo. Dolžnost slovenskih staršev je, da se takemu vsiljevanju odločno uprejo, če se kje pojavi. Materinščine se ne učimo zato, da znamo en jezik več ali ker je praktično. Materinščine se učimo, ker je materinščina.

Pravica do slovenskega šolstva je bila vedno v ospredju slovenske politike. Tako pod ranjko Avstrijo, tako danes v zamejstvu v Italiji in Avstriji; tako povsod po svetu, kjer obstaja slovenska manjšina, vključno v Avstraliji.

RIBE V VODI

Slovenci smo sposoben narod. V manjkot dvesto letih smo se iz naroda tlačanov povzeli na raven najbolj naprednih in najbolj razvitih narodov. Če smo v Avstraliji zamudili leta, smo dovolj sposobni, da zamudo v kratkem času nadoknadimo.

Tudi dejstvo, da nas je malo, ne sme biti nobena ovira. Take težave lahko premostimo z boljšo organizacijo

in povezanostjo. Poleg tega smo Slovenci navajeni biti jeziček na tehničarji. Pred prvo svetovno vojno je bila Avstro-Ogrska vesela in vendar je leta 1895 avstrijska vlada padla, ker ni hotela ustreči Slovincem v njihovi zahtevi po slovenskih paralelkah na celjski gimnaziji.

Pravijo, da je manj kot pol odstotka ljudi odgovorno za napredek človeštva. Po istem ključu naš ni potrebno niti sto v Avstraliji, da iz mlačne, razbite in demoralizirane črede Slovencev zgradimo vročo, enotno in samozavestno slovensko skupnost. Pogoj pa je, da tistih sto nismo ribe na suhem.

Nadaljujemo z objavljanjem prevoda srbsko-hrvatskega poročila iz domovine. Kot smo že omenili, izhaja avtor iz visokih partijskih uradov. Prihodnjič nameravamo zaključiti z Bosno in Hercegovino in objaviti komentar.

ZVEZA KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE (3)

ČRNA GORA

V Črni gori vlada najbrutalnejša oblastnost partijskih celic. Dežela je uboga in je mnogo trpela med državljansko vojno. Glavno mesto Podgorica, zdaj Titograd je bilo popolnoma porušeno, toda je že skoraj celo na novo pozidano. V Črni gori je bilo celotno prebivalstvo udeleženo v državljanski vojni, ko je prišlo do končne delitve in do delnega iztrebljenja. Veliko Črnogorcev se je pridružilo komunističnemu režimu in je v upravi ter zlasti v vojski zavzelo najbolj važna mesta. Tri četrtine današnjih generalov so Črnogorci in cela vrsta nastavljenecv v obrambnem ministrstvu. Tudi tri četrtine višjih oficirjev so Črnogorci in dve tretjini nižjih. Najmanj ena tretjina uradnikov komunističnega aparata v centrali so Črnogorci. Močno so zastopani v tajni policiji Udbe v centrali in zelo močno so zastopani v tajni policiji vsake republike; vodstvo tajne policije je v njihovih rokah. Te navedbe niso pretirane; lahko rečemo, da te navedbe le približno odговarjajo dejstvom. Zato je tudi razumljivo, zakaj vlada v celi Jugoslaviji od Maribora do Djevdjelije silen odpor do Črnogorcev. Prevlast imajo Črnogorci tudi pri carini, pri policiji za potne liste in v obmejni policiji. V celi Jugoslaviji se nahajajo na čelu partijskih celic ali komitejev in kot neverjetno servilne sluge režima, so celo v partijskih krogih osovraženi; o njih krožijo najneverjetnejše in najstrašnejše vesti.

Vsa ta ogromna masa lizunskih partijskih hlapcev se baha, da je bila s komunistično partijo ozko povezana že pred vojno, prav gotovo pa med vojno. Če gre takšen komunist na obisk v Črno goro, potem stori to, le s partijsko knjižico v roki, kajti doma ni drugače varen, ker je najbrže popreje sodeloval z okupatorjem. Črnogorci so se masovno infiltrirali v srbska in bosanska mesta, pa tudi v Slovenijo in Makedonijo so že prodrli. Toda povsod se nahajajo v neproduktivnih službah komunističnega režima kot tajni policisti, denuncijanti, notorični korupcionisti in potepuhi, ki se sončijo pod protekcijo partije in tvorijo strukturo partije. Mnogi od njih sploh ne morejo v Črno goro nazaj, ker bi tam postali takoj žrtev krvne osvete. Izven Črne gore držijo solidarno skupaj: povsod kjer

se nič ne dela, a dobro zasluži, skrbijo za to, da dobe službo Črnogorci. Vsi grede študirat in zahtevajo študentske stipendije, vsi zahtevajo pokojnino iz najneverjetnejših razlogov. So takoj pripravljene udeležiti se izropanja in konfiskacije stanovanj ali pa, kadar gre za mučenje, pri policiji. Oni so merodajni za lizunski ton in obnašanje napram partijskim funkcionarjem od tajnika celice navzgor. Opljuvajo tistega, ki je bil izključen iz stranke in harangirajo množico na linčanje. V posameznih republikah živijo v skupinah, na čelu vedno kakšen oficir ali tajni policist Udbe; a priori se čutijo poklicane, da povsod komandirajo, špijonirajo in kontrolirajo. V gospodarstvu jih ne najdete; delavski poklic, poklic predelavca, mojstra, tehnikarja, knjigovodje, to so od njihove strani zaničevani poklici. Njih pritegne samo politična oblast in posebno tam, kjer se da z uniformo še povdarka tej njihovi vsemoči.

V Črni gori sami vlada oblastnost in samovolja partijskih celic. Sodišča nimajo nikake besede, vse odpravijo in uredijo partijske celice. Vsi nosijo pištole in ne mine teden, da se ne strelja. To mentaliteto so prinesli tudi v Beograd in jo vsiljujejo drugim. Tako je bil v Beogradu v neki kavarni na Slaviji ustreljen Črnogorec, brat poslanika Danila Lekića, tudi znan Don Juan, ker je zapeljal sestro Črnogorca, ki je streljal. Zadeva je prišla pred sodišče, toda Črnogorci so dosegli, da je bila zadeva potlačena, češ da gre za običaje, za katere je treba časa, da izginejo.

Kakšne uprave v Črni gori ni. Tam "delajo" tisti, ki so za kazni bili premeščeni iz Zagreba ali iz Beograda! Črnogorci preplavljajo urade svoje republike s prošnjami in pritožbami. Vabilu sodišča se Črnogorec osebno ne odzove, kajti pri sodišču se vse uredi potom posredovanja partije. V Srbiji in v Vojvodini je 45 % sodnikov Črnogorcev in sicer brez šol, mogoče da ima eden ali drugi en ali dva razreda gimnazije. Gospodarski položaj v Črni gori je obupen. Obnova se ni mogla izvršiti, ker nimajo Črnogorci zato nikakega smisla in se vsak do zadnjega kmeta bavi s samo politiko. Samo majhen del je, ki se je posvetil tehnični izobrazbi in se je odrekel svojemu Črnogorstvu, kakor hitro se je nastanil v Srbiji ali Sloveniji in se tam asimilirala. Sigurno je, da to niso partijci.

Neomejeni gospodar Črne gore je bil Blažo Jovanović, katerega so radi njegovih strašnih zločinov, izvršenih med vojsko izključili iz stranke. Izgubil je vse naslove in je služil kot konjač. Ta pridevek mu je še ostal, samo izven Črne gore, kajti tam v Črni gori se dobi za to večletno ječo. Njegov alter ego je bil Filip Rajković, nekdanji pomočnik Rankovića, ki so ga radi nesposobnosti poslali nazaj v Črno goro, kjer naj bi bil protiutež proti anarhiji Jovanovića in njegovih satrapov. Mnogo Črnogorcev je imelo neugodnosti, ker so bili pristaši Kominforma, kar pa niso bili iz ideoloških razlogov, temveč iz čistega koristljublja, ker so upali, da bodo vsi drugi pobiti in bodo oni prišli na njihova mesta. Mnogo jih je imelo neugodnosti tudi radi Djilasa.

Še nekaj značilnega za Črno goro: Blažo Jovanović

je nosil ne preveč civilizirane brke in mnogi Črnogorci so iz lizunstva nosili takšne brke, da so tako še na zunaj pokazali svojo vdanost despotu. Jovanovićev tip brk se je imenoval "črnogorski". Toda nekega dne si je Jovanović obril brke in vsi Črnogorci so si preko noči obrili brke, to ni šala, to je gola resnica!

V Črni gori vlada strašen teror in sovraštvo najnižje vrste. Vsega tega se sicer ne more pripisovati stranki, vendar pa je deloma v zvezi s posebnimi lastnostmi prebivalstva, ki ne kaže kakšnega posebnega nagnjenja za redno delo, koder je posebno v zadnji vojni ubijanje, krvna osveta in ropanje vodilo do degeneracije. Prevladuje brezobzirnost, primitivizem in lizunstvo, poleg tega pa ambicioznost brez vsake sposobnosti. Zato partijski centrali še do danes ni uspelo, vzpostaviti v Črni gori redno upravo. Dokaz za to je tudi okolnost, da so bile za nekaj časa okrožja ukinjena, ker očitvidno niso bila potrebna. Eno pa je gotovo: v primeru kakšnih dogodkov v Jugoslaviji bo prišlo v Črni gori do klavnja; preživeli se pa bodo zopet kot kompletna masa stavili na uslugo novemu režimu. V ostalih republikah pa bodo Črnogorci kot personifikacija diktature prve žrtve.

HRVATSKA

Republika Hrvatska obstaja iz treh delov: iz ožje Hrvatske, iz Dalmacije in Slavonije. Dalmacija ima svoj pokrajinski odbor partije s sedežem v Splitu. Tudi tukaj so partijske celice vsemogoče. Dalmatinci so osvraženi v Hrvatski, enako kot Črnogorci v Srbiji radi istih okolnosti. Vsa ministrstva so zasedena od Dalmatincev in 90 % Udbe je v njihovih rokah. Zagreb je preplavljen z njimi. Sicer so Dalmatinci jugoslovansko orientirani in je tam manj partijskih in narodnostnih šovinistov. V Liki so simpatizerji ustašev, kot tudi v krajih kjer je mnogo pokoljev.

Tretji del Hrvatske je Slavonija z Osijekom in Brodom kot središči. V Osijeku so še simpatizerji ustašev in tukaj je bil tudi center ustaške gverile, imenovane "Križarji". Gospodarski in politični položaj v Hrvatski je težak. Katoliška cerkev se drži hrabro in ne popusti. Razburjenje okoli Stepinca (zagrebški nadškof kasneje kardinal), ki ni bil kriv, je bilo samo radi tega, da se ga osebno zlomi. Stepinac ni imel opravka s pokolji, le mnogi njegovi duhovniki so bili udeleženi pri teh pokoljih. Toda mora se upoštevati današnje stanje in nima smisla, da se nekoga dolži nečesa, kar ni mogel preprečiti. Težko pa je dati o njem objektivno sodbo.

Ubobožanje vasi je v Hrvatski ravno tako strašno kot v Srbiji! Narod stoka pod davki. Dalmacija je bila skozi stoletja navajena na siromaštvo in radi tega je prebivalstvo iskalo službo pri orožnikih, tudi danes je tako. Ključna postojanka pa je Zagreb. Tukaj je bila že od nekdaj močna komunistična organizacija in tu je Tito začel svojo kariero. V centralnem komiteju hrvatske komunistične partije je položaj sličen onemu v Srbiji. V letu 1941 je centralni komite zelo trpel. Znani terorist Rade Končar je takrat zgubil življenje. Centralni komite je soglasno poklical na njegovo mesto Andrijo Hebranga. Priprave za vstajo so se tako zavlekle, da je zaupnik Kominterne skupaj z zaupnikom sovjetske infor-

mativne službe, ki je skupno delovala s centralnim komitejem jugoslovanske komunistične partije (ta je imel v Zagrebu svojega zastopnika, nekega Srebrnjaka) sklical sejo centralnega komiteja hrvatske komunistične partije: tu je padla odločitev za začetek vstaje. Razen tega je bila v imenu Kominterne odobrena izvolitev Hebranga, kar je bilo po statutih predpisano in poleg tega je bilo potrebno, da je tudi Tito s tem zadovoljen, kakor tudi centralni komitet jugoslovanske komunistične partije. Toda Tita niso obvestili. Tako se je začelo sovraštvo med Titom in Hebrangom. Tito se je zelo ustrašil zaradi tega vmešavanja Kominterne, saj tega do takrat še ni bilo. Hebrang je pred vojno prišel iz zapora, je padel ustašem v roke in je prišel v koncentracijsko taborišče. Tito je komaj čakal, da se ga znebi, toda Kominterna je zahtevala, da se ga spravi iz koncentracijskega taborišča, kar se je izvršilo potom izmenjave. Po vojni je Hebrang prišel v nasprotstvo s Titom, ko je kritiziral kot norost petletni plan in vztrajal na tem, da se naj naprej obnovi vas in ustvari lahka industrija in nacionalizacija v industriji izvrši previdno. Istega mnenja je bil Sreten Žujević. Tito je Hebranga kompromitiral, ko mu je podtaknil nekake falzifikate, iz katerih je bilo razvidno, da je bil agent Gestapa in ustašev. Aertirali so ga še pred resolucijo Inforbiroja. Ker je Inforbiro interveniral za njega kot rivala Titu, je Tito še Hebrangu podtaknil, da je sovjetski agent. Hebranga so brez sodne obravnave na zverinski način ubili in mu toliko vsega tega očitali, da je že radi tega bilo nemogoče, vse to verjeti. Že popreje so ga kaznovali pred partijskim forumom, ker je baje hotel napraviti samomor (pri čemer je izgubil eno oko), ko ga je aretirala ustaška policija. Očitali so mu, da tega ne bi smel storiti in so ga obsodili kot figarja. Vsi njegovi pristaši v Hrvatski so bili ubiti, med temi mnogo Srbov in Ličanov. V centralnem komiteju Hrvaške je bila tudi močna skupina, kateri so pripadali Anka Berus, Božidar Maslarić, Karl Mrazović; to so ljudje, ki so bili pripadniki Kominterne. Obstojala je tudi mlada skupina iz Reke, katero je vodil Duminić. Ta je skušal razbiti stranko pri volitvah kot predsednik volilne komisije v Hrvatski, ko je pristal na to, da se lahko postavi več kandidatov za eno poslaniško mesto. To bi pripeljalo do tega, da bi odpadla cela vrsta komunističnih boncev. Očitali so mu tudi, da je bil z Djilasom v zvezi, kar pa ni bilo dokazano. Duminića niso fizično likvidirali, toda politično so ga. Dalmatinski člani centralnega komiteja so v težkem sporu z vsemi in so najbrutalnejši. Tako je vodstvo centralnega komiteja prepuščeno eni sami osebi, ki ima samo to kvalifikacijo, da je osebni prijatelj Tita. Dr. Vlado Bakarić, sin preiskovalnega sodnika v Titovem procesu pred vojno. Oblast si delijo nadaljni osebni prijatelji Tita: sekretar Zvonko Brkić in Jakov Blažević.

Uprava je v Hrvatski slaba, posebno v Dalmaciji. V Slavoniji in v centralni Hrvaški so nešolani tipi iz Dalmacije uničili še to, kar je bilo dobro. V Hrvaški se nič manj ne aretira kot v Srbiji. Korupcija je strašna in obdavčenje še hujše kot v Srbiji. Edina industrija, ki je kaj vredna je v Zagrebu. Brezposelnost je še večja kot v Srbiji. Toda uprava mest je na boljšem nivoju kot v Srbiji.

/Konec na 13. strani/★

RESNIČNE MEJE GOSPODARSKI RASTI IN NAPREDKU

(4)

Seveda ljudje večkrat pozabljajo, da še ni dovolj proizvajati dobrine - vključno hrano; izdelki morajo biti tudi na kraju, kjer so potrebni in ob pravem času, kar zahteva organizirano trgovino in prevoz. Drugo Poročilo (stran 118) komentira, da "človek ne je dolarjev ampak žito." In to je gola resnica. Toda manj jasno je, zakaj avtorji Drugega Poročila sploh mislijo, da bi ekonomisti trdili nasprotno. Gotovo so med gospodarstveniki posebnosti, ki menijo da sta trgovina in prevoz neproduktivna in nekam oporečna - človek bi mogel proizvajati toliko več, ko bi mu ne bilo treba skrbeti, kako spraviti izdelke v roke potrošnikov, toda noben normalen ekonomist se ne bo strinjal s takimi svojevrstnimi trditvami.

Kot pravi Drugo Poročilo, v primeru hrane ne gre za problem umiranja od lakote v roku prihodnjih 50 let, temveč za dejstvo, da je moč pridelek hrane dvigniti samo na ameriškem kontinentu, v Afriki in Avstraliji, med tem ko bodo živež potebovali v južni Aziji, kjer možna proizvodnja hrane zaostaja za naraščanjem prebivalstva. In kot pravita Mesarović in Pestel bo v primeru, da bi v južni Aziji dosegli ravnovesje v ravni plodovitosti šele čez 50 let, količino hrane, ki jo bo treba med tem izvažati tja - tudi v najboljšem primeru - tako velika, da ne bo fizično možno take količine hrane spraviti tja. Zato je nujno potrebno da se plodovitost zmanjša na raven ravnovesja že v 15-ih in ne komaj v 50 letih.

To je vse v redu. Toda Mesarović in Pestel sama ne dajeta nobenega predloga za to, kako bi mogli doseči tako ravnotežje v plodovitosti. Morda bi bilo treba vsiliti Maoistične rešitve tudi v Indiji; toda tudi če te delujejo v Kitajski, ni gotovo, da bi se jim Indijci hoteli tako krotko podrediti kot so to po vsem videzu storili Kitajci. So pa še druge nevarnosti: totalna regimentacija predpostavljana totalno odpravo iniciative posameznikov in lahko pomeni zavrtje v naraščanju proizvodnje - da, tudi proizvodnje živeža. Izkušnje s kolhozi in drugimi proizvodjalnimi združenji v vzhodni Evropi močno merijo na tak rezultat.

V vsakem primeru pa, tudi če južnih Azijcev ne bi mogli pripraviti k uravnovešenju plodovitosti, se bo narava, oziroma usoda, oziroma kakorkoli že to imenujemo, - maščevala in nastala bo lakota. Vsakdo, ki je pri zdravi pameti, bo hotel to preprečiti, toda kot pojasnjuje Drugo Poročilo, bo to fizično nemogoče. Poudarek je na fizičnem - in dejstvo da ne bo moč pomagati, nima nobene zveze s hudobnostjo ali požrešnostjo ali kapitalizmom. Upamo lahko samo, da južnoazijska katastrofa ne bo nastala kar iznenada in da bodo zgodnji simptomi o grozeči katastrofi jasno svarilo prebivalcem in oblastnikom, da je sprememba ravnanja potrebna.

Res je, da dolarjev ni moč jesti, vendar pa je lažje

dobiti živež, če imaš dolarje, s katerimi ga kupiš, oziroma z drugimi besedami, če proizvajaš druge dobrine, ki jih moreš nuditi za izmenjavo namesto da si odvišen od mednarodne miloščine. Dejansko večina evropskih držav zadostuje večjemu ali manjšemu deležu svojih potreb po živežu s pomočjo izmenjave, kar je v skladu s starimi načeli mednarodne delitve dela in prednosti mednarodne trgovine. Mesarović in Pestel pristajata na to dokaj močno vzdoljivo rešitev, toda obenem pravita, da bi potrebe morale biti tako velike, da bi jih dejansko ne mogli zadostiti, ker bi transport odpovedal. Kar pa zadeva povečanje proizvodnje drugih dobrin, s katerimi bi dežele plačevale za živež, predlagata, naj bi južni Aziji podelili investicijsko pomoč za razvoj - kar pa je na žalost že dobro znana kapitalna pomoč pod novo krinko. V preteklosti ni kdo ve kako dobro delovala - toda o tem kaj več nekoliko kasneje.

KRATKOST ČASA

Drugo Poročilo ne ponavlja napovedi o črni usodi, ki nas bo zadela, ko bodo nekega dne naši naravni viri izčrpani. Napovedi o prihodnem povpraševanju in ponudbi surovin so na splošno dokaj nerealistične. Prebisch-evo poročilo, ki je bilo pripravljeno za prvo konferenco Združenih narodov o trgovini in razvoju leta 1964, med drugim izjavlja, da je za primarne dobrine, sekularna usmerjenost cen navzdol, ker tehnični napredek vztrajno zmanjšuje potrebe uvoza surovin. V nekaterih primerih obstajajo veliko cenejši umetni surogati. In napredne države naj bi zato uporabljale več surovin in drugih primarnih pridelkov, da bi tako pomagale državam v razvoju. Zdad po desetih letih pa se je vse popolnoma zaobrnilo in izkušnje kažejo, da so vsa ta kolebanja v strašnju pretiravana v raznih smereh in jih moramo iztrebiti, če hočemo bolj trezno oceniti človeške gospodarske pogoje.

Wilfred Beckerman opozarja na določene okoliščine, ki jih običajno pozabljamo, kadar se spuščamo v prerokbe o hudem položaju v prihodnosti. Vse te okoliščine so za ekonomiste povsem naravne, ker so sestavni del njihovega normalnega delokroga. Saj končno se gospodarstvo ukvarja s "porazdeljevanjem redkih virov; med smotre, ki med seboj tekmujejo". In zato je v gospodarstvu vselej šlo za vprašanje redkosti, in bo tako tudi v bodoče. Če redkosti ni, potem gospodarstvo ni potrebno.

Spričo tega je nekam čudno, da tehnologi večkrat mislijo, da ekonomisti pozabljajo na "finalnost" (kar je njihov izraz za redkost, čeprav se nanaša bolj na fizični pomen) surovin in da jih morajo opozarjati na ta pojav ter ekonomiste morda celo izpodriniti, ker da niso sposobni ukrepati v položaju. Dejansko pa tu tehnologi le ne novo odkrivajo načela, o katerih je bilo veliko razmišljanja v zadnjih 150 letih.

Pričakujem, da bo prva reakcija tehnologov na to kritiko trditev, da ekonomisti ne upoštevajo prihodnosti. Kako da ne! Res je velik del gospodarske teorije na žalost statičen, to pa zato, ker je silno težko uvajati dinamiko v sistem splošnega ravnovesja. In zato ostaja teorija sta-

tična na prvi stopnji in je dinamika vnešana ločeno in nad vse realistično v obliki obrestnih ali diskontnih mer. Čim višja je diskontna mera, tem manj skrbi povzroča prihodnost, in narobe.

Toda kot pravijo tehnologi, o prihodnosti ne skrbimo dovolj; v poštev je treba jemati prihodnje rodove. Prav gotovo. Toda če bomo začeli skrbeti za vse prihodnje rodove, ne bomo nikamor prišli, ker se prihodnost izgublja za obzorjem v meglici negotovosti. Preprosto rečeno, mi ne vemo, kaj se bo zgodilo čez nekaj let, kaj šele čez sto let. To pravzaprav priznavajo na tihem tudi tehnologi - preroki, ker se omejujejo na leto 2000 (to je na dobo 24 let naprej) ali leto 2025 (približno 50 let naprej). Torej le postavljajo "časovno obzorje," kar je le drug ali manj eleganten način postavljanja diskontnih mer. Toda ta časovna obzorja utegnejo biti preveč oddaljena iz dveh razlogov: prvič, prav nič ne vemo, kaj se bo zgodilo v dobi prihodnjih dvajset let; in drugič, ne moremo nositi odgovornosti za prihodnje rodove za neomejeni čas. Najboljši dokaz za to, dajejo vzhodno-evropske države. Tam so hoteli z govorjenjem o "svetli prihodnosti" in izražanjem "zaskrbljenosti nad našimi otroci" navajati prebivalce k zadržanosti pri potrošnji zato, da bi povečali investicije. In rezultat tega je bila večna zagrenjenost zaradi nizkih zaslužkov in pomanjkanje stimulacij po eni strani in velikanska potrata na drugi strani zaradi zgrešenih investicij, ker sklepov o investicijah niso sprejemali na podlagi predvidene prihodnosti, temveč na podlagi nedoločene daljnega časa.

Tehnologi, ki napovedujejo prihodnost, skušajo delati precej podobno. Čeprav operirajo z veliko manj podrobnimi informacijami kot sovjetski načrtovalci, pa izdelujejo osnutek kvantitativnega sistema, ki bi naj nadomestil cenovni sistem, čeprav vemo iz linearne programske teorije, da gre za isto stvar in da so cene in količine dejansko dvojniki, pa četudi je s količinami težje ravnati in jih ni moč izločiti iz agregatov.

Odgovor na to bi bil, da ti ljudje ne le hote operirajo s fizičnimi količinami raje pa kot s cenami, ampak se nočejo zanašati na časovno zakasnele podatke, ki še niso pri roki v času, ko je potrebno razmišljanje o neznanu prihodnosti. Znano je namreč, da so sklepi o spremembah potrebni dolgo časa vnaprej, ker traja njihovo praktično uvajanje dolgo časa.

¹ Mesarović and Pestel, op. cit. p. 130

★ KAPEJOT - Zaključek z 11.strani

Pomanjkanje stanovanj je veliko, in kar zadeva nasilne metode hrvaških komunistov v vaseh, nimajo konkurence v Jugoslaviji. Stara generacija še vedno sovraži Srbe in ima velik uspeh s parolo, da se vsi davki stekajo v Beogradu. Zelo jugoslovansko pa je orientiran Gorski Kotar, potem Reka, Sušak in cela Istra. In v Istri imajo isti paradoks kot v Bosni: iz vseh republik se naseljujejo tam ljudje, predvsem takšni, ki so se umaknili iz drugih republik pred terorjem lokalnih komunistov in si poiskali varnejše zavetje. (Zaključek drugič.)

*

* SOVJETSKE KONGRES IN BELI KOMUNISTI (s 4 strani)

zunanji minister Kissinger se boji, da bo prišlo do propada zapadnega sveta. "V desetih letih bo Evropa rdeča," je rekel. Poslal je tudi svojega odposlanca k francoskim socialistom z naročilom, da jih posvari pred zvezo s komunisti. Francoski ministrski predsednik Chirac je vzkliknil: "Francoski komunisti hočejo prevrat!" Bivši nemški kancler Brandt je izjavil: "To je nekaj zanimivega. Toda dvomim, da se taktika in strategija belega komunizma ujema. Če je vse to le taktika, se kaj takega ne dela brez kazni." Nemški kancler Schmidt je skeptik ter meni: "Dosedanje izkušnje v celem svetu kažejo malo verjetnosti, da bi komunistične stranke bile trajno pripravljene deliti oblast z drugimi na demokrati način." Zapadnonemški minister Genscher sumi, da hočejo komunisti "v copatah priti na oblast." Da dobijo jasnejšo sliko, so nemški socialdemokrati poslali bivšega ministra Ehmkeja v Rim in v Moskvo, da ugotovi, kakšen je položaj. Avstrijski kancler Kreisky je na kongresu avstrijske socialdemokratske stranke izjavil, da "ne bo nejasnost francoske in italijanske stranke dolgo trajala. Izkazalo se bo, če je ponudba komunistov na sodelovanje z demokratičnimi strankami gigantski poskus varanja ali pa pomemben proces v razvoju k nadaljnjemu policentризmu. Nastane tudi vprašanje, če bo vse to mogoče brez odcepitve od sovjetske komunistične stranke."

Znani sovjetski disident, fizik Saharov je v intervjuju s turinsko STAMPO pohvalil Berlinguerja, da je v Moskvi na kongresu sovjetske komunistične stranke zastopal stališče pluralističnega in demokratičnega sistema.

Sovjetom je vendarle ostala ena svetla točka: Zveza komunistov Jugoslavije se še do danes ni odrekla nobeni protidemokratični dogmi, ki so svete Sovjetski zvezi in katere so zapadni latinski komunisti tako lahko in enostavno zavrgli.

Nikdar od Stalinove izključitve dalje ni bila Jugoslavija tako blizu Sovjetski zvezi kot sedaj po odmiku zapadnih komunistov.

V naivni nadi, da se bo Jugoslavija preje kot zapadni latinski komunisti, odločila za demokratične reforme, so Združene države Amerike, žrtvovale milijone dolarjev za Jugoslavijo. Sovjetska zveza pa je pošiljala francoski in še bolj italijanski komunistični stranki milijarde lir in frankov, da jih trajno priklene na sebe.

Koga čaka večje razočaranje ?

Pošast se plazi naokoli po Evropi

HUD UDAREC ZA TRŽAŠKE SLOVENCE

V petinšestdesetem letu starosti je sredi dela, na poti z gledališke predstave v tržaškem Kulturnem domu, 4. marca, zadet od srčne kapi, umrl prof. Jože Peterlin, ki se je ves čas svojega bivanja v Trstu, po umiku iz domovine leta 1945 izredno plodovito udeleževal kot šolnik, igralec, režiser, kritik, predavatelj, časnikar, organizator in še kaj. Njegovo ime je tesno povezano s tržaško MLADIKO, vodstvom 'Drage', študijskih dni Društva slovenskih izobražencev, kateremu je predsedoval. 'Radijski oder' je bila njegova stvaritev. Možu, ki je nenadomestljiv, gre hvaležen spomin vse slovenske skupnosti.

Dolanc na kongresu KPSZ

Na 25. kongres KP Sovjetske zveze, ki se je pričel v Moskvi 24. februarja, so iz Jugoslavije poslali sekretarja izvršnega komiteja ZKJ Staneta Dolanca. Ta je pozdravil kongres 27. februarja dopoldne in povedal, da se jugoslovanski komunisti veselijo uspehov KP SZ. "Z zadovoljstvom lahko poudarim, da se sodelovanje med SFRJ in ZSSR kakor tudi med ZKJ in KPSZ uspešno in vsestransko razvija," je dejal Dolanc. "To sodelovanje sloni in se uresničuje na temelju jasnih načel beograjske deklaracije, pa tudi skupnih jugoslovanskih -sovjetskih dokumentov, ki sta jih podpisala tovariša Tito in Brežnjev." Srečanja med njima "so še zlasti močno vzpodbudila razvoj našega sodelovanja," ki se bo "še naprej uspešno in vsestransko razvijalo."

Dolanc je govoril o prijateljstvu, ki ima "globoke korenine v skupnem boju za družbeni napredek." Ker so skupaj prelivali kri, pripisujejo bistven pomen "obrambi svetovnega miru in vsestranskemu mednarodnemu sodelovanju. Izhajamo iz prepričanja, da je to mogoče uspešno uresničevati samo na temeljih že uveljavljenih načel enakopravnosti, suverenosti, vzajemnega spoštovanja in nevmešavanja," Dolanc je poudaril, da "pripisujemo velik pomen sodelovanju med ZKJ in KPSZ. Obstoječe razlike in specifičnosti so izraz različnih poti, po katerih se razvijata sodobni socializem in njegova praksa, in posebnosti v mednarodnem položaju naših držav. To so objektivne zgodovinske in družbene zakonitosti in zato nikakor ni treba, da bi ovirale nadaljni vsestranski razvoj naših odnosov. Takšno stališče je naravno in je hkrati tudi v obojestranskem interesu."

Po Dolančevih besedah postaja socializem "vse bolj zavestna družbena opredelitev delovnih ljudi," a sodelovanje in solidarnost med komunističnimi partijami in naprednimi gibanji "širita možnosti nadaljnje krepitve socializma kot svetovnega procesa. Danes lahko slonita samo na načelih enakopravnosti, samostojnosti in odgovornosti vsakega gibanja pred lastnim delavskim razredom in ljudstvom ter solidarnosti v boju za napredne cilje, ki si jih prizadevamo doseči." V sodelovanju s partijami in gibanji in v podpori osvobodilnim gibanjem "vidimo pot in naš prispevek k nacionalni in mednarodni krepitvi sil socializma in napredka," je dejal Dolanc in govoril o napredovanju naprednih sil v svetu in porazih kolonializma, imperializma in reakcije, hvalil helsinško konferenco in "konstruktivno mednarodno politiko" Jugoslavije, temelječo "na načelih politike neuvrščenja." Potem je dodal, da "zelo cenimo prispevek ZSSR k svetovnemu miru in popuščanju mednarodne napetosti, ki mu tudi socialistična Jugoslavija daje največjo možno podporo."

Dolanc je ponovno poudaril, da "morajo vse države enakopravno sodelovati pri reševanju življenjsko pomembnih vprašanj sodobnega sveta. Probleme držav v razvoju je potrebno urejati s skupnimi prizadevanji in sodelovanjem vseh držav" in treba je "radikalno

spremeniti obstoječi sistem mednarodnih gospodarskih odnosov. Prav tako so očitne obveznosti vseh razvitih držav, da pomagajo reševati te probleme, kar je tudi v njihovo lastno korist." Dolanc je obsodil oboroževalno tekmo, neokolonialistično zatiranje in tuja vmešavanja, se zavzel za pravice palestinskega naroda in zahteval, da se umaknejo "vsi tuji plačanci, ki jih mednarodna reakcija brez sramu mobilizira in pošilja" v Angolo. Kubanskih čet v Angoli ni omenil. Hvalil je politiko neuvrščenja in prihodnjo konferenco neuvrščenih v Colombo, ki bo pomemben korak in "v interesu vseh držav, s tem pa tudi v interesu socializma."

Na koncu se je Dolanc pohvalil z revolucionarnim bojem delavskega razreda Jugoslavije, z veliko gospodarsko rastjo, s samoupravljanjem, novo ustavo in 10. kongresom ZKJ.

Sovjetski kongres se je vlekel v Moskvi, Stane Dolanc pa je 28. februarja obiskal Baku in govoril v neki tovarni. V Moskvi se je 1. marca pogovarjal z Gromikom.

Marjan Sedmak je v ljubljanskem DELU 1. marca zabeležil veliko razliko v govorih tujih delegatov na kongresu. Tisti iz vzhodnih držav so podpirali "proletarski internacionalizem" z vodilno vlogo ZSSR in nekateri tudi napadali Kitajsko, medtem ko so se predstavniki nekaterih zahodnih partij zavzemali za lastna pota v socializem in za odgovornost partij svojemu delavskemu razredu. Sedmak je ugotovil, da so bili govori tujih delegatov v sovjetskih časopisih prirejani, tako da so bile izpuščene neželjene izjave. "Odgovornost lastnemu delavskemu razredu" se je v prevodu spremenila v splošno "odgovornost delavskemu razredu," s čemer je misli seveda izbita ost. Sedmak ni povedal, kako so priredili Dolančev govor. Gotovo je, da so sovjetske oblastnike zbudile besede o enakopravnosti, nevmešavanju, razlikah in specifičnostih ter odgovornosti "pred lastnim delavskim razredom in ljudstvom," pa tudi poziv, da morajo vse razvite države pomagati pri reševanju mednarodnih gospodarskih odnosov. Sovjetski tabor se izogiblje vseh konferenc o teh vprašanjih, ker trdi, da so za gospodarsko neenakopravnost v svetu krivi le kapitalisti.

Dolanc v Varšavi

Na "krajši delovni obisk" je prišel 7. februarja Stane Dolanc na Poljsko. Z njim sta bila predsednik pokrajinskega komiteja ZK Vojvodine Dušan Alimpić in Dolančev šef kabineta Andrej Železnik. Peljali so se z vlakom in so se na poti v Varšavo ustavili v Budimpešti in se pogovarjali s sekretarjem CK madžarske partije Belo Biuszkom. Dolanc in Alimpić sta se 9. februarja pogovarjala s prvim sekretarjem poljske partije Gierekom "o napredovanju socialistične izgradnje v obeh državah in žgočih vprašanjih, ki jih rešujeta partiji." Pogovori so zadevali tudi vprašanja, povezana z mednarodnim položajem in delavskim gibanjem, še posebej pa priprave konference komunističnih in delavskih partij v Evropi." Kaj so se dogovorili, ni bilo objavljeno. Priprave za omenjeno konferenco so se zataknila zaradi temeljnih razlik v pogledih na vodilno vlogo Moskve v mednarodnem delavskem gibanju.

Titovo zdravje

Potem ko so sredi januarja naznanili, da se je Tito prehladil in da ga tare išjas, nekaj časa ni bilo nič slišati o njem. 7. februarja je z letalom prispel v Pulj in se z jahto odpeljal na Brione. Naznanili so, da bo "preživel na Jadranu nekaj časa na oddihu." Kje je bil med 15. januarjem in 7. februarjem, ni bilo objavljeno. Lani ob tem času je bil na zdravljenju v Igalu na črnogorski obali. Morda je bil tam tudi letos, a so ga na hitro premestili, ko je v Igalu umrl Blažo Jovanović, kajti Tito nima rad, da ga kaj opominja na bližajočo se smrt. Ker je bilo na Brionih prehladno, je odšel na oddih v Kupare blizu Dubrovnika.

Tito s Cunhalom

Generalni sekretar KP Portugalske Alvaro Cunhal, ki slovi kot zagrižen stalinist, je bil sredi februarja na obisku v Jugoslaviji. Pogovarjal se je s sekretarjem ZKJ Stanetom Dolancem in drugimi voditelji, a 18. februarja ga je sprejel Tito v Kuparih. Cunhal je Tita "seznanil s sedanjim razvojem položaja na Portugalskem. Predsednik Tito je v pogovoru opozoril na potrebo po enotnosti vseh naprednih sil Portugalske, kar je pogoj za uspešen odpor zoper reakcijo in za konsolidacijo pridobitev revolucije," so uradno sporočili.

Jugoslavija in manjšini v Avstriji

Tri glavne avstrijske stranke so se 20 februarja na Dunaju sporazumele glede "štetja posebne vrste," s katerim naj bi na Koroškem in Gradiškem ugotovili manjšino, nakar bi postavili nekaj dvojezičnih krajevnih napisov in si domišljali, da je manjšinsko vprašanje rešeno in državni pogodbi zadoščeno. Predstavnik zveznega sekretariata za zunanje zadeve je 23. februarja v Beogradu izjavil, da je bilo "že večkrat poudarjeno," da avstrijska državna pogodba, "ki precizira pravice in zaščito slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, na nikakšen način ne prevede ugotavljanja oziroma štetja manjšine, ki naj bi bilo pogoj za uveljavljanje njihovih pravic, izvirajočih iz te pogodbe. Znano je tudi, da državna pogodba v nikakršnem smislu ne prevede, da bi bilo kakršnokoli absolutno ali relativno število pripadnikov manjšine pogoj, da bi na ozemlju, kjer živi slovensko, hrvaško ali mešano prebivalstvo, veljale v pogodbi določene pravice in zaščita. Zato je ta zadnji dogovor avstrijskih strank v nasprotju z duhom in besedo avstrijske državne pogodbe in vsak konkretni ukrep v tej smeri bi sprožil revizijo pogodbe. To ponovno postavljanje pogojev za izpolnitev državne pogodbe je upravičeno zbudilo nezadovoljstvo slovenske in hrvaške manjšine, ki zavračata kakršnokoli obliko postavljanja pogojev za izpolnitev obveznosti iz državne pogodbe, pri čemer sta deležni vse podpore Jugoslavije, SFRJ se kot podpisnica državne pogodbe zavzema za to, da Avstrija čimprej in v celoti izpolni obveznosti iz te pogodbe brez kakršnihkoli poprejšnjih pogojev in na način, ki bi ga določili v neposrednem dialogu slovenske in hrvaške manjšine z avstrijsko vlado," je izjavil uradni predstavnik jugoslovanskega zunanjega ministrstva.

Predsedstvo zvezne konference Socialistične zveze Jugoslavije je na seji 24. februarja sprejelo stališče,

da je dogovor o štetju "zbudil nezadovoljstvo najširše naše javnosti." Dogovor treh avstrijskih strank, "ki ne upošteva upravičenih predlogov jugoslovanskih manjšin, še tembolj preseneča, ker je bil sprejet v času, ko so odnosi med sosednjima državama razodevali pozitiven razvoj," ki je v interesu vseh. To dejanje "prav tako odstopa od prizadevanj najvišjih predstavnikov naših dveh držav za pozitivno ureditev odprtih vprašanj med Jugoslavijo in Avstrijo." Predsedstvo SZDLJ je prepričano, "da bodo demokratične in napredne sile Avstrije premostile takšno negativno tendenco pri reševanju položaja in pravic jugoslovanskih narodnostnih manjšin v Avstriji."

Bijedić na potovanju

Predsednik vlade Džemal Bijedić je uradno obiskal Francijo od 16. do 18. februarja. Povabil ga je predsednik vlade Jacques Chirac, s katerim sta se pogovarjala predvsem o gospodarskih odnosih. Jugoslovani so se pritoževali, da ti odnosi niso uravnoteženi in da se povečuje jugoslovanski primanjkljaj. Kot so zapisali v skupnem sporočilu, so se dogovorili, da bosta Francija in Jugoslavija "v bodoče poskušali zagotoviti bolj usklajen napredek" na tem področju. S tem se bodo ukvarjali pristojni organi obeh držav in mešani odbor za gospodarsko sodelovanje. Druga točka pogovorov so bili politični emigranti. Kot je poročal dopisnik ljubljanskega DELA, je Bijedić "dobil obljubo Jacquesa Chiraca, da bo francoska vlada v prihodnje manj strpno obravnavala dejavnosti protijugoslovanske politične emigracije, dejavnost, katere najočitnejši izbruh je bil lani atentat na vicekonzula v Lyonu."

Bijedićev obisk v Parizu se je končal s kosilom, ki ga je priredil 18. februarja francoski predsednik Valéry Giscard d'Estaing. Tega je Tito povabil na obisk v Jugoslavijo.

Po kosilu v Parizu je imel Bijedić večerjo v Bruslju, kajti popoldne istega dne je priletel na obisk v Belgijo. Tam se je pogovarjal z belgijskim predsednikom vlade Leom Tindemansom in s podpredsednikom izvršne komisije Evropske gospodarske skupnosti Christopherjem Soamesom. V obeh pogovorih je bila glavna točka neuravnotežena jugoslovanska trgovina z Belgijo in z EGS na splošno. Skupno sporočilo, ki so ga izdali v Bruslju, poudarja, da sta se predsednika vlad zavzela za razširitev jugoslovansko - belgijskega sodelovanja na vseh področjih, še posebej pa sta podčrtala željo, da bi uravnotežili trgovinsko bilanco in uredili druge gospodarske probleme. Zavzela sta se za razširitev industrijskega in tehničnega sodelovanja, kakor tudi za skladnejše odnose med Jugoslavijo in EGS. Razvoj teh odnosov bodo podpirali z pomočjo skupnih naložb in sodelovanja podjetij na tretjih trgih.

Na sedežu EGS v Bruslju so v pogovorih 19. februarja posvetili pozornost visokemu trgovinskemu primanjkljaju Jugoslavije, omejitvam EGS v medsebojni trgovini ter jugoslovanskim delavcem v EGS. Jugoslovanska delegacija se je pritoževala ne le zaradi prepovedi uvoza mesa v EGS, ampak tudi zaradi drugih ukrepov. Čeprav je res, da uživa največ koristi od splošnih preferencialov, je tudi res, da od vseh neražvitih držav največ uvaža iz

EGS in njen izvoz v EGS pokriva komaj dobro četrtino uvoza. Zato se ne strinja z omejitvami preferencialnih kontingentov za proizvode, kjer je še posebej konkurenčna, na primer za avtomobilске prikolice. Take omejitve ne pomagajo tudi nobeni drugi nerazviti državi, ker ni primera, da bi jugoslovanski izvoz onemogočal konkurenčni izvoz iz drugih držav v razvoju. K temu zavzema EGS stališče, da je treba koristiti od preferenc pravično porazdeliti med nerazvite dežele in da jugoslovanski trgovinski primanjkljaj v veliki meri odtehtajo dohodki od turizma in nakazila delavcev zaposlenih v EGS.

Usoda tujih delavcev v EGS je tudi skrbela Jugoslovane, Komisija EGS pričakuje, da se bo število tujih delavcev zaposlenih v državah EGS še naprej zmanjševalo. Jugoslovanska delegacija se je zato zavzela za sodelovanje pri vračanju delavcev in njihovem zaposlovanju v domovini. S tem se odpira tudi vprašanje bodočega sodelovanja med EGS in Jugoslavijo. Ministri EGS so nedavno sklenili, da bo Jugoslavija lahko izkoriščala posojila evropske investicijske banke. Takrat je bilo veliko govora o financiranju izgradnje avtomobilске ceste od Jesenic do bolgarske in grške meje, za katero se posebno zanima Zahodna Nemčija, ker bi olajševala prevoz blaga na Bližnji vzhod. Bijedić je v Bruslju dejal, da pod finančnim sodelovanjem ne razume samo najema posojil, ampak tudi dogovore o skupnih vlaganjih, o usmerjanju prihrankov zdomcev v domovino in o sodelovanju z drugimi evropskimi finančnimi ustanovami. Soames se je strinjal, s pobudo, da se finančno sodelovanje zasnuje na širši podlagi. Vendar je obenem predlagal, naj se zaenkrat prične na ožji osnovi in naj se potem postopoma razširja.

O Titovem intervjuju

Izvršni komite predsedstva CK ZKJ je 5. februarja razpravljalo o "idejnopoličnih nalogah, ki izhajajo iz intervjuja tovariša Tita, ki ga je objavil zagrebški VJESNIK," (G1, KT februarja). Predsedoval je Stane Dolanc in so ugotovili, "da imajo besede tovariša Tita izreden pomen za prihodnjo še bolj intenzivno in konkretno akcijo ZK in vseh organiziranih socialističnih sil." Navezali so jih na slovito pismo iz leta 1972, na sklepe X. kongresa. 2. seje CK in seje predsedstva CK ZKJ. Izvršni komite je preučil program svojih akcij. Potem se je vtaknil v odrejanje dela drugih, za kar kot navaden izvršni organ pravzaprav nima pravice. V uradnem sporočilu s seje so namreč poudarili, "da bodo vse organizacije in vodstva ZK morale čimprej kritično in samokritično proučiti in analizirati situacijo v svoji sredi in na podlagi tega ponovno proučiti in dopolniti svoje akcijske programe, jih aktualizirati, ugotoviti prednostne dejavnosti in okrepiti akcije za uresničevanje nalog, ki so jih določili omenjeni dokumenti ZK in nalog, ki jih je v svojem intervjuju še posebej poudaril tovariš Tito."

S tem se je sprožila silovita dejavnost v vseh vodstvih in organizacijah zveze komunistov. Pisali so poročila, imeli dolge seje, poslušali dolge govore, izdajali sporočila, prirejali, popravljali in nanovo pisali programe in ves čas poudarjali pomen Titovega intervjuja.

Minić v Turčiji

Zunanji minister Miloš Minić je bil na obisku v Ankari od 24. do 26. februarja. Pogovarjal se je o mednarodnih zadevah in gospodarskem in drugem sodelovanju, ki zaostaja za dejanskimi možnostmi, kot so ugotovili.

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Avstralija	5.00 (8.00)	Kanada	6.00 (9.50)
Avstrija	80.—	Nemčija	16.—
Francija	25.—	U. S. A.	6.00 (9.50)
Italija	3000.—	Velika Britanija	2.20

Ostale evropske države: 2 funta (sterling) v odgovarjajoči valuti

Južna Amerika: 2 funta (sterling) — letalsko: 3 funti — odn. temu odgovarjajoča valuta

Naročnino v Severni Ameriki je treba poslati na naslov:

Mr Tine Kremžar, 11047 — 110 St. Edmonton, Alta., Canada

Naročnina v evropskih državah je plačljiva z mednarodno poštno nakaznico po navodilu uprave, v ostalih državah po navodilu uprave.

KLIC TRIGLAVA PRODAJAJO

v Trstu: Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan

v Gorici: Katoliška knjigarna, Piazza Vittoria 20.